

VB - MAPP procjena u radu s djecom s poremećajem iz spektra autizma - prikaz primjene i iskustva stručnjaka

Gojević, Lidija

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:158:074471>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-27**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Education and Rehabilitation Sciences - Digital Repository](#)

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad
**VB - MAPP procjena u radu s djecom s
poremećajem iz spektra autizma - prikaz primjene i
iskustva stručnjaka**

Lidija Gojević

Zagreb, lipanj 2020.

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad
**VB - MAPP procjena u radu s djecom s
poremećajem iz spektra autizma - prikaz primjene i
iskustva stručnjaka**

Lidija Gojević

doc.dr.sc. Jasmina Stošić

Zagreb, lipanj 2020.

Izjava o autorstvu rada

Potvrđujem da sam osobno napisala rad ***VB-MAPP procjena u radu s djecom s poremećajem iz spektra autizma – prikaz primjene i iskustva stručnjaka*** i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima jasno su označeni kao takvi te su adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Lidija Gojević

Mjesto i datum: Zagreb, lipanj 2020.

VB-MAPP procjena u radu s djecom s poremećajem iz spektra autizma – prikaz primjene i iskustva stručnjaka

Lidija Gojević

doc.dr.sc. Jasmina Stošić

Inkluzivna edukacija i rehabilitacija

Sažetak

Verbal Behavior Milestones Assessment and Placement Program (VB-MAPP), odnosno Protokol za procjenu miljkaza verbalnog ponašanja i određivanje primjerenog oblika odgoja i obrazovanja, instrument je koji se koristi za procjenu jezika i govora/komunikacije u radu s djecom s poremećajem iz spektra autizma. Ciljevi ovog rada su prikazati primjenu VB-MAPP procjene i dobiti uvid u korištenje VB-MAPP procjene u hrvatskim uvjetima uvažavanjem perspektive stručnjaka u pogledu njihove pripreme, iskustava korištenja, potrebnih prilagodbi i općeg zadovoljstva instrumentom.

Rad donosi pregled procjene i instrumenata za procjenu u radu s djecom s poremećajem iz spektra autizma te opisuje VB-MAPP procjenu kao jedan od instrumenata. Opis instrumenta nastavlja se prikazom primjene koja se temelji na proučavanju VB-MAPP Priručnika i primjera ispunjenih dijelova Protokola.

Sudionice kvalitativnog istraživanja su pet edukacijskih rehabilitatorica koje u svom radu koriste VB-MAPP procjenu. Kako bi se dobio uvid u njihova iskustva, korištena je metoda polustrukturiranog intervjua te kvalitativna analiza podataka. Rezultati istraživanja govore o zadovoljstvu sudionica korištenjem procjene zbog mogućnosti objektivnog postavljanja ciljeva i jednostavnosti same procjene, ali i o prostoru za napredak na području edukacije i pojedinih dijelova procjene. Istraživanje donosi implikacije za provođenje u praksi temeljene na iskustvima sudionica i njihovim savjetima, ali i implikacije za daljnja istraživanja s obzirom na nedovoljnu istraženost teme u hrvatskim, ali i inozemnim istraživanjima.

Ključne riječi: VB-MAPP, poremećaj iz spektra autizma, edukacijsko-rehabilitacijska procjena

VB-MAPP Assessment for Children with Autism Spectrum Disorders – Implementation Overview and Expert Experiences

Abstract

Verbal Behavior Milestones Assessment and Placement Program (VB-MAPP) is an assessment tool used in the field of language and speech/communication assessment for children with autism spectrum disorders. The aims of this thesis paper are to showcase the implementation of the VB-MAPP assessment and to get an insight in the usage of the VB-MAPP Assessment in Croatian conditions by taking into consideration the perspective of experts in regard to their preparation, implementation experiences, needed adjustments and general satisfaction with the assessment tool.

The thesis paper presents an overview of assessment and assessment tools for children with autism spectrum disorders and describes the VB-MAPP assessment as one of the assessment tools. The description is continued by the implementation overview which is grounded in study of the VB-MAPP Guide and in examples of filled-in parts of the Protocol.

The participants of the qualitative study are five educational rehabilitators that use the VB-MAPP assessment in their work. To get an insight in their experiences, the methods of semi-structured interviews and qualitative data analysis were used. The results of the research state the participants' satisfaction with the assessment tool because it gives the ability to set goals objectively and because of its simplicity, but the results also state there is room to grow in the area of education and in certain parts of the assessment tool. The research carries implications for practice implementation with the participants' experiences and their advice, but also carries implication for further research, regarding the insufficient exploration of the subject in Croatian and foreign researches.

Key words: *VB-MAPP, Autism Spectrum Disorders, educational and rehabilitational assessment*

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Procjena u radu s djecom s poremećajem iz spektra autizma.....	1
1.2. Vrste procjene u radu s djecom s poremećajem iz spektra autizma	2
1.3. Instrumenti za procjenu u radu s djecom s poremećajem iz spektra autizma.....	5
1.4. Protokol za procjenu verbalnog ponašanja i određivanje primjerenog oblika odgoja i obrazovanja – VB-MAPP.....	6
2. PROBLEM I CILJ.....	10
3. PRIKAZ PRIMJENE PROTOKOLA ZA PROCJENU VERBALNOG PONAŠANJA I ODREĐIVANJE PRIMJERENOG OBLIKA ODGOJA I OBRAZOVANJA – VB-MAPP	11
4. ISKUSTVA STRUČNJAKA U KORIŠTENJU PROTOKOLA ZA PROCJENU VERBALNOG PONAŠANJA I ODREĐIVANJE PRIMJERENOG OBLIKA ODGOJA I OBRAZOVANJA – VB-MAPP	16
4.1. Istraživačka pitanja.....	16
4.2. Metode.....	16
4.2.1. Sudionici.....	16
4.2.2. Metode prikupljanja podataka	17
4.2.3. Način prikupljanja podataka.....	18
4.3. Kvalitativna analiza podataka.....	19
4.4. Interpretacija nalaza kvalitativnog istraživanja	20
5. RASPRAVA I ZAKLJUČAK.....	31
6. LITERATURA	33
12. PRILOZI.....	37
Prilog 1: Informativni letak	37
Prilog 2: Suglasnost za sudjelovanje u istraživanju	40
Tablica 2.....	41
Tablica 3.....	49
Tablica 4.....	68
Tablica 5.....	77

1. UVOD

1.1. Procjena u radu s djecom s poremećajem iz spektra autizma

Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje u svom petom izdanju (DSM-5) navodi kako je poremećaj iz spektra autizma (u daljnjem tekstu: PSA) kompleksno razvojno stanje koje uključuje izazove na području govora, neverbalne komunikacije i socijalne interakcije te restriktivna i repetitivna ponašanja (Američka psihijatrijska udruga, 2015). S obzirom na obilježja, u radu s djecom s PSA potrebno je planiranje i programiranje primjerenih rehabilitacijskih postupaka te individualiziranog edukacijsko-rehabilitacijskog programa, čemu je preduvjet kvalitetna procjena (Bujas Petković i Frey Škrinjar, 2010).

Autorice Perry, Condillac i Freeman (2002) govore o procjeni kao o procesu “prikupljanja korisnih informacija o osobi iz relevantnih izvora radi određene svrhe ili svrha” (str. 61.). Procjena je širi pojam od testiranja, iako testiranje može biti jedan njezin dio. Iste autorice navode i kako postoje četiri osnovne svrhe za provedbu procjene: (1) pomoći razumjeti osobu; (2) osigurati ili razjasniti početnu dijagnozu; (3) dokumentirati dijagnostički status potreban za pristup uslugama; (4) osigurati informacije za evaluaciju programa ili u istraživačke svrhe. Procjena djece s PSA usmjerena je na objektivno i precizno utvrđivanje individualnih sposobnosti, specifičnosti i potreba (Bujas Petković i Frey Škrinjar, 2010).

Nekoliko je važnih značajki koje je potrebno uzeti u obzir pri procesu procjene (Ozonoff, Goodlin-Jones, Solomon 2005). Kao prvo, potrebno je uvažavati razvojnu perspektivu kako bi se razumjela ozbiljnost ili kvaliteta odstupanja ili zaostajanja. Dalje je potrebno istaknuti kako bi procjena djeteta s PSA trebala obuhvaćati informacije iz više izvora i konteksta, s obzirom na to da je manifestacija simptoma ponekad ovisna o karakteristikama okruženja. Također se preporuča i da procjena bude multidisciplinarna kada god je to moguće.

Jedan od modela procjene je “procjena usmjerena na proces” (Durocher, 2011). Ona se temelji na ideji da je sam proces procjene ujedno i mehanizam povratne informacije: procjenjuje se djetetovo učenje i izvedba tijekom vremena te dobiveni podatci kontinuirano vode proces postavljanja ciljeva i programiranja. Sveobuhvatna procjena za PSA obično obuhvaća djetetovo ukupno funkcioniranje: intelektualno, razvojno, komunikacijsko, bihevioralno i emocionalno (Goldstein i Ozonoff, 2009).

Prema autorici Durocher (2011), postoje određena obilježja djece s PSA koja imaju utjecaj na proces procjene. Navode se teškoće uspostavljanja odnosa djeteta s procjenjivačem, manjak

motivacije da se ispune očekivanja procjenjivača, ograničena fleksibilnost i/ili pretjerano oslanjanje na nefunkcionalne rutine, teškoće razumijevanja i slijeđenja uputa te stvaranja verbalnog odgovora zbog jezičnih oštećenja, jedinstven profil učenja koji obuhvaća pretjeranu podražljivost (obraćanje pažnje na nevažne podražaje, teškoće prebacivanja između zadataka, korištenje materijala na neuobičajen način), teškoće generalizacije, nedosljednost u odgovaranju na zadatke te pojava ometajućih i nepoželjnih ponašanja.

Kod provedbe procjene ključno je da se ona prilagođava pojedinom djetetu. Za primjenu prilagodbi postoji nekoliko razloga: (1) pomažu odrediti posjeduje li dijete zaista neku vještinu, a ne izražava li ju isključivo u određenim uvjetima; (2) ne dopuštaju da pristranost ili nevažni čimbenici utječu na rezultate procjene; (3) pridonose ekološkoj valjanosti i pokazuju roditeljima da je djetetu dana prava prilika za pokazivanje vještina, što im pomaže prihvatiti konačne rezultate; (4) pružaju klinički korisne informacije o vještinama djeteta i strategijama koje koristi (Perry i sur., 2002). U nastavku su navedene moguće ili potrebne prilagodbe prilikom procjene. Potrebno je osigurati uvjete da djetetu bude što je moguće ugodnije - što ponekad znači i prisutnost roditelja ili nekog člana osoblja s kojim je dijete dobro upoznato. Prvo je potrebno uspostaviti odnos s djetetom, najčešće kroz igru, a zatim prijeći na strukturiranije aktivnosti. Dobro je započeti sa zadacima koje dijete zna riješiti ili koje voli, kako bi doživjelo uspjeh i kako bi se potaknula suradnja. Ponekad je potrebno promijeniti fraze korištene u uputi s onima koje su djetetu razumljive (Perry i sur., 2002). Kako bi se smanjili djetetovi pokušaji izbjegavanja situacije procjene, savjetuje se da se stol s jedne strane postavi uz zid, da roditelj ili pomoćnik sjedne pored djeteta ili da se roditelj/pomoćnik pozicionira iza djeteta (Lincoln, Hansel i Quirnbach, 2007 prema Klinger, O'Kelly i Mussey, 2009). Uz sve navedeno, preporuča se i korištenje vizualnih rasporeda (npr., "prvo-onda"), uspostavljanje rutina (npr., procjenjivač kaže: "Vrijeme za rad." kada predstavlja novi zadatak) te korištenje pozitivnog pojačanja, odnosno nagrada (Klinger i sur., 2009).

1.2. Vrste procjene u radu s djecom s poremećajem iz spektra autizma

Prikupljanje podataka prilikom procjene može biti formalno i neformalno, što ujedno čini i osnovnu razliku između dvije vrste procjena.

Formalna procjena obično se koristi za uspoređivanje djetetovih rezultata na nekom području s onima njegovih vršnjaka te je standardizirana (Durocher, 2011), odnosno primjenom procjene na djeci urednog razvoja, izvele su se norme koje se koriste za usporedbu rezultata. Jedna od

prednosti ovakve procjene je što ima točno određen način provedbe uz točno određene materijale, što ju čini jednostavnom za primjenu. No, ova procjena ne pruža dovoljno sveobuhvatne informacije za odabir ciljeva podučavanja.

Neformalna procjena usmjerena je na sadržaj i individualnu izvedbu. Rezultati se ne uspoređuju s drugima, već s očekivanim vještinama i sposobnostima koje su prethodno određene kurikulumom. Ovakva procjena nije standardizirana te se ne može govoriti o njenoj valjanosti i pouzdanosti. Njena prednost je što većinom detaljno obuhvaća vještine na određenom području te se obično koristi za postavljanje ciljeva i određivanje najboljih strategija podučavanja (Durocher, 2011).

Formalna i neformalna procjena međusobno se nadopunjavaju: formalna, standardizirana procjena može biti korisna početna točka u određivanju vještina koje bi mogle biti uključene u neformalnu procjenu, a temeljem koje će se dalje određivati specifični ciljevi za Individualizirani odgojno-obrazovni program (Hogan i Marcus, 2009).

Osim formalne i neformalne procjene, moguće je razlikovati još i posrednu i neposrednu procjenu. Neposredna procjena, odnosno opažanje, osigurava izravnu informaciju o vještinama koje je dijete zaista iskazalo, a ne informacije od “treće osobe” ili izvedene iz pretpostavki. Nužno je da procjenu provode uvježbani procjenjivači uz objektivno definiranje ciljeva opažanja i sustavnu i ponavljaju primjenu, kako bi se osiguralo da procjena obuhvati reprezentativan uzorak ponašanja djeteta (Sigafoos, i sur., 2008., prema Gould, Dixon, Najdowski, Smith i Tarbox, 2011). No, ograničenje joj je što u mnogim okruženjima nije praktična zbog dugotrajnosti i potrebnih resursa (Gould i sur., 2011). Kako neposredna procjena opažanjem nije dovoljna za sveobuhvatnu procjenu, može se nadopuniti posrednom procjenom korištenjem skala procjene i *check-lista* koje zahtijevaju manje vremena i manje resursa za provedbu (Gould i sur., 2011).

Procjene se mogu razlikovati i u odnosu na dob djeteta, s obzirom na to da svaka razvojna dob sa sobom nosi fokus na različitim vještinama, kao i različite instrumente za procjenu (Shea i Mesibov, 2009). Općenito govoreći, u ranom djetinjstvu fokus je usmjeren na postavljanje dijagnoze, a u kasnijoj dobi na procjenu vještina. Ova dobna perspektiva je važna jer dijete s PSA raste i sazrijeva te se s vremenom pojavljuju nove vještine koje je potrebno podučiti i novi izazovi koje je potrebno prevladati (Shea i Mesibov, 2009).

Kao što je već navedeno u prethodnom poglavlju, procjena se provodi i u dijagnostičke svrhe. Dijagnostička procjena treba biti multidimenzionalna i multidisciplinarna te obuhvaćati

medicinski pregled, razgovore s roditeljima, opservaciju djeteta u različitim kontekstima i razvojnu i jezičnu procjenu (verbalne i neverbalne vještine, ekspresivni i receptivni jezik, finu i grubu motoriku) (Bishop, Luyster, Richler i Lord., 2008).

Procjena usmjerena na vještine može biti sveobuhvatna ili se odnositi na određena razvojna područja.

Govoreći o procjeni govora, jezika i komunikacije kod djece s PSA, razlikuje se nekoliko područja: procjena predjezičnih komunikacijskih vještina (procjena učestalosti, funkcija i sredstava komunikacije te odgovorljivosti na komunikaciju drugih), procjena govornog jezika (detaljiziranje djetetovog komunikacijskog profila, procjena jezičnih formi i značenja te pragmatike), procjena komunikacije visoko funkcionirajućih govornika (procjena pragmatike, prozodije i vještina razgovora i prepričavanja), procjena komunikacije neverbalne djece (procjena korištenja sustava potpomognute komunikacije) (Paul i Wilson, 2009).

Procjena intelektualnih sposobnosti djece s PSA koristi se u nekoliko svrha: (1) kao dio dijagnostičke procjene; (2) kao dio edukacijske procjene radi utvrđivanja djetetovih jakih i slabih strana i njihova uvrštavanja u Individualizirani odgojno-obrazovni program (IOOP); (3) kao mjera učinkovitosti tretmana; (4) kao sredstvo u procjeni dugoročne prognoze (Klinger i sur., 2009).

Svrhe razvojne procjene u radu s djecom s PSA mogu biti identificiranje slabih i jakih strana, određivanje osnovne razine funkcioniranja, dokumentiranje izvedbenog statusa i njegovih promjena, vođenje tretmana, pomoć pri diferencijalnoj dijagnozi te istraživanje teoretskih okvira (Corbett, Carmean i Fein, 2009). Ova procjena može obuhvaćati sljedeća područja: kognitivno funkcioniranje, adaptivno funkcioniranje, pažnju, senzorno funkcioniranje, motoričko funkcioniranje, jezik, pamćenje, izvršno funkcioniranje, akademsko funkcioniranje, socio-emocionalne vještine i vizuo-spacijalne vještine (Corbett i sur., 2009).

Funkcionalna procjena ponašanja je sustavni proces kojim se utvrđuju razlozi pojave nepoželjnih ponašanja kod neke osobe identificiranjem varijabli koje pouzdano predviđaju pojavu problema ponašanja i doprinose održavanju nepoželjnog ponašanja tijekom vremena (Horner i Carr, 1997 prema Stošić, Lisak i Pavić, 2016). Njezine metode dijele se na posredne metode, neposredno opažanje ponašanja u prirodnim uvjetima i eksperimentalnu funkcionalnu analizu ponašanja (Stošić i sur., 2016).

1.3. Instrumenti za procjenu u radu s djecom s poremećajem iz spektra autizma

U odnosu na različite vrste procjene, tijekom godina su se razvili i različiti instrumenti za procjenu. Što su instrumenti pouzdaniji i valjaniji, to su pouzdanije i valjanije odluke koje se temeljem procjene donose, to su korisnije informacije do kojih se dođe i to su bolje usluge koje se na kraju pruže (Naglieri i Chambers, 2009). Za razvoj instrumenta za procjenu prvo je potrebna jasna definicija ponašanja koja se odnose na PSA, nakon čega se razvijaju inicijalna pitanja koja prolaze pilot testiranje kako bi se razjasnila njihova jasnoća. Sljedeći važan korak je provjera psihometrijskih karakteristika, koju slijede standardizacija te provjera pouzdanosti i valjanosti (Crocker, Algina, 1986 i Nunnally, Bernstein, 1994 prema Naglieri i Chambers, 2009).

U nastavku su kratko prikazani neki od instrumenata za procjenu koji se koriste u hrvatskoj i inozemnoj edukacijsko-rehabilitacijskoj praksi.

Prvo su prikazana dva instrumenta koji se koriste u svrhu dijagnosticiranja PSA, pri čemu njihova kombinacija čini „zlatni standard“ na području dijagnostike (Cepanec, Šimleša i Stošić, 2015):

- Dijagnostički intervju za autizam - **ADI-R** (Autism Diagnostic Interview-Revised; Rutter, Le Couteur i Lord, 2003). Standardizirani intervju usmjeren na tri područja: jezik/komunikacija, socijalne interakcije i repetitivna i stereotipna ponašanja i interesi. Dijete uključeno u procjenu mora imati barem dvije godine mentalne dobi (Naglieri i Chambers, 2009).
- **ADOS-2** (Autism Diagnostic Observation Schedule; Lord, Luyster, Gotham i Guthrie 2012). Polustrukturirana procjena komunikacije, socijalne interakcije, igre i restriktivnih i repetitivnih ponašanja za djecu različitih dobi i verbalnih vještina. Procjena je standardizirana i traje 40-60 minuta, može se koristiti u radu s djecom starijom od 12 mjeseci (Cepanec i sur., 2015). Instrument ima dobra psihometrijska svojstva (Lord, Rutter i sur., 2012 prema Di Renzo i sur., 2020).

Sljedeći instrumenti koriste se za edukacijsko-rehabilitacijsku procjenu u svrhu razvijanja plana podrške:

- Psihoedukacijski profil - **PEP-3** (Psychoeducational Profile - Third Edition; Schopler, Lansing, Reichler i Marcus, 2005). Profilom se procjenjuju kognitivne vještine i

ponašanja u svrhu planiranja edukacijskih programa za djecu s PSA i drugim razvojnim teškoćama. Primjenjiv je za djecu u dobi od 6 mjeseci do 7 godina. Procjena je standardizirana te obuhvaća različita razvojna područja, odnosno sveobuhvatna je (Naglieri i Chambers, 2009).

- Procjena osnovnog jezika i vještina učenja - **POJVU** (Assessment of Basic Language and Learning Skills-Revised; Partington, 2008). Procjena uključuje područja jezika, socijalnih vještina, igre, akademskih vještina, samozbrinjavanja i motoričkih vještina. Trebala bi ju provoditi osoba koja dobro poznaje dijete i koja će planirati program (Gould i sur., 2011). Procjena je kriterijska i usmjerena kurikulumu te temeljena na primijenjenoj analizi ponašanja (Durocher, 2011).
- **SRS** (Social Responsiveness Scale; Constantino i Gruber, 2005). Skala služi za procjenu djece i adolescenata u dobi od 4 do 19 godina. Iako je prvotna funkcija probir ili pomoć pri dijagnosticiranju, pet dodatnih podskala pomaže u programskom planiranju ili evaluaciji tretmana (Gould, 2011).

1.4. Protokol za procjenu verbalnog ponašanja i određivanje primjerenog oblika odgoja i obrazovanja – VB-MAPP

Jedan od instrumenata za procjenu jezika i govora/komunikacije u radu s djecom s PSA koji se učestalo koristi u praksi u svijetu (Dixon i sur., 2015) je Verbal Behavior Milestones Assessment and Placement Program (VB-MAPP; Sundberg, 2014), odnosno Protokol za procjenu miljojaka verbalnog ponašanja i određivanje primjerenog oblika odgoja i obrazovanja. Ovim instrumentom želi se osigurati jezično utemeljen program procjene za svu djecu s jezičnim odstupanjima/zaostajanjima (prvenstveno za onu s PSA ili drugim razvojnim odstupanjima), a uz određene prilagodbe, može se koristiti i za odrasle osobe s istim teškoćama. Prvo izdanje VB-MAPP-a objavljeno je 2008. godine te se temelji na Skinnerovom verbalnom ponašanju (1957) i primijenjenoj analizi ponašanja (ABA - Applied Behavior Analysis). Skinner u svom kapitalnom djelu (1957) pristupa jeziku kao ponašanju koje je održavano i oblikovano posljedicama te temeljeno na verbalnim operantima i interakciji govornika i slušatelja. Primijenjena analiza ponašanja bavi se sustavnom primjenom strategija iz osnovnih bihevioralnih principa ponašanja za poboljšanje socijalno značajnih ponašanja, uz prepoznavanje pojačanja kao bihevioralnog principa odgovornog za usvajanje vještina (Cooper, Heron i Heward, 2014 prema Vuksan i Stošić, 2018).

VB-MAPP je osmišljen kao empirijska mjera djetetovih jezičnih i socijalnih vještina, a moguće je korištenje i u svrhu utvrđivanja napretka na bilo kojem programu jezične intervencije. Nužno je da procjenjivač bude osoba koja ima osnovno razumijevanje bihevioralnih principa i Skinnerove analize verbalnog ponašanja. Uz to je važno i da procjenjivač bude upoznat s osnovnim jezičnim strukturama, da je upoznat s jezičnim razvojem djece bez teškoća te da dobro razumije PSA i ostale razvojne teškoće. VB-MAPP Priručnik sadrži određene upute za implementiranje dijelova procjene. Barnes, Mellor i Rehfeldt (2014) bavili su se pitanjem je li Priručnik dovoljan za uspješno korištenje procjene i hoće li procjenjivači imati koristi ako ih se podučava metodom bihevioralnog podučavanja vještina (*behavioral skills training*, BTS). Na malom uzorku od dvije ispitanice, rezultati su pokazali kako su se njihove izvedbe u procjeni značajno poboljšale nakon sudjelovanja u treningu (koji je obuhvaćao upute, modeliranje, uvježbavanje s povratnom informacijom, korektivno podučavanje).

VB-MAPP procjena sastoji se od pet dijelova. Prvi je Procjena miljokaza kojoj je svrha utvrđivanje djetetovih postojećih verbalnih i drugih povezanih vještina. Procjena sadrži 170 mjerljivih miljokaza jezika i učenja koji su raspoređeni kroz tri razvojne razine: 0-18 mjeseci, 18-30 mjeseci i 30-48 mjeseci. Obuhvaćena su sljedeća područja vještina, odnosno sljedeće domene: zahtijevanje (*Mand*), imenovanje (*Tact*), vokalna imitacija (*Echoic*), dijalog (*Intraverbal*), slušanje/receptivni jezik (*Listener Responding*), motorička imitacija (*Motor Imitation*), samostalna igra (*Independent Play*), socijalno ponašanje i socijalna igra (*Social Behavior and Social Play*), vizualna percepcija i uparivanje prema predlošku (*Visual Perceptual Skills and Matching-to-Sample (VP-MTS)*), lingvistička struktura (*Linguistic Structure*), rutine u učionici i grupne vještine (*Classroom Routines and Group Skills*), čitanje (*Textual (Reading)*), pisanje i prepisivanje (*Transcription (Spelling) and Copying-a-Text*), receptivni jezik prema funkciji, obilježju i kategoriji (*Listener Responding by Function, Feature and Class (LRFFC)*), spontano vokaliziranje (*Spontaneous Vocal Behavior*) i matematičke vještine (*Math*). Prva razvojna razina sadrži 9 domena, druga 12, a treća 13. Domene koje se protežu kroz sve tri razine su: zahtijevanje, imenovanje, slušanje/receptivni jezik, vizualna percepcija i uparivanje prema predlošku, samostalna igra te socijalno ponašanje i socijalna igra.

Utvrđivanje razvojnih miljokaza važno je jer pomaže usmjeravanju i određenju intervencijskog programa te pomaže u izbjegavanju postavljanja ciljeva koji nisu razvojno prihvatljivi ili nisu značajni. Miljokazi su odabrani i poredani uprosječivanjem miljokaza iz više od 50 razvojnih ljestvica iz različitih izvora te su zatim klasificirani prema Skinnerovoj analizi verbalnog ponašanja. Autor procjene vodio se i različitim knjigama o dječjem razvoju te vlastitim

iskustvom, a miljokazi su prilagođavani temeljem podataka s terena i povratnih informacija stručnjaka različitih profila. VB-MAPP procjena nije standardizirana (Stauch, LaLonde, Plavnick, Savana Bak i Gatewood, 2017) i većinom se koristi pri razvoju ciljeva podučavanja u okviru plana podrške za dijete.

Za procjenu područja vokalne imitacije koristi se EESA subtest (Early Echoic Skills Assessment) kojega je kreirala Barbara Esch. Ovaj subtest usmjeren je na repertoar vokalne imitacije kroz govorne fenomene, kombinacije slogova (riječi i fraze) te intonacijske obrasce koji se tipično usvajaju između rođenja i 30. mjeseca života. Komponente EESA subtesta uključuju samoglasnike, suglasnike, broj glasova ili slogova i prozodijske elemente intonacije, trajanja i glasnoće.

Druga sastavnica instrumenta je Procjena prepreka kojom se procjenjuju 24 učestale prepreke usvajanju jezika i učenju: nepoželjna ponašanja, instrukcijska kontrola, teškoće u zahtijevanju, imenovanju, komentiranju, vokalnoj imitaciji, imitaciji, vizualnoj percepciji i uparivanju s predloškom, vještinama slušanja, vještinama dijaloga, socijalnim vještinama, ovisnost o podršci, nesigurni odgovori, teškoće pregledavanja vizualnog sadržaja, teškoće uvjetovane diskriminacije, nemogućnost generalizacije, teškoće motivacije, slabljenje motivacije određenim zahtjevima zadatka, ovisnost o pojačanju, samo-stimulacija, teškoće artikulacije, opsesivno-kompulzivno ponašanje, hiperaktivno ponašanje, nemogućnost uspostavljanja kontakta očima i senzorna osjetljivost. Prepoznavanje ovih prepreka doprinosi razvoju intervencija kojima se one mogu nadići, što će voditi do učinkovitijeg učenja.

Treća komponenta je Procjena za prijelaz. Ona sadrži 18 područja procjene kojima se utvrđuje dolazi li do značajnog napretka i je li dijete usvojilo vještine potrebne za uključivanje u odgojno-obrazovne programe u manje restriktivnoj okolini.

Četvrti dio odnosi se na Analizu zadatka i praćenje vještina. U ovom se dijelu vještine iz miljokaza rastavljaju na mjerljive korake, što služi sveobuhvatnijem učenju i usvajanju jezičnih vještina. Predstavljeno je 750 vještina kroz 14 domena. Vještine analize zadatka usmjerene su na miljokaze i predstavljaju korake koji prethode njihovom usvajanju. Vještine praćenja sadrže velik broj jezičnih i socijalnih vještina te vještina učenja koje su djetetu potrebne u odnosu na određeni miljokaz. Uz to, navode se i aktivnosti koje potiču generalizaciju, održavanje, spontanost, zadržavanje, proširenje i funkcionalnu upotrebu vještina u različitim edukacijskim i socijalnim kontekstima.

Posljednja sastavnica VB-MAPP-a je Određivanje primjerenog oblika odgoja i obrazovanja i ciljevi Individualiziranog odgojno-obrazovnog programa (IOOP-a). Ona obuhvaća određene upute za svaki od 170 miljokaza iz prvog dijela te prijedloge ciljeva za IOOP.

Gould i suradnici (2011), u svom pregledu različitih instrumenata za procjenu koji se koriste u ranim bihevioralnim intervencijama, analiziraju postojeće instrumente u odnosu na sljedeće kriterije: sveobuhvatnost, usmjerenost na rani razvoj, uzimanje u obzir funkcije ponašanja, povezivanje procjene s određenim ciljevima kurikuluma i praćenje djetetovog napretka kroz vrijeme. Među četiri instrumenta koji su najbliže zadovoljavanju kriterija je i VB-MAPP. Ističe se nekoliko prednosti VB-MAPP-a: obuhvaća različita područja procjene (socijalno, motoričko, jezično, igrovno i akademsko), čestice prate tipični razvoj vještina te uzimaju u obzir funkciju ponašanja, a dobiveni rezultati lako se interpretiraju. Procjenjivaču se nudi popis vještina koje je potrebno podučiti i njihovih prioriteta, no nije jasno iskazano koji su njihovi preduvjeti. Iako čestice nisu izravno povezane s određenim kurikulumom, iskusnijem ispitivaču mogu pomoći u osmišljavanju kurikuluma. Uz to što provedba same procjene može biti dugotrajna, kao najveći nedostatak ističe se manjak psihometrijskih istraživanja.

Prvo istraživanje koje je govorilo o valjanosti VB-MAPP-a proveo je Dixon su suradnicima (2015). U njemu ga uspoređuje s procjenom PEAK (Promoting the Emergence of Advanced Knowledge Relational Training System). Usporedbom ukupnih rezultata na VB-MAPP-u i na dvjema PEAK procjenama (PEAK-DT i PEAK-G), pokazala se međusobna snažna pozitivna povezanost, čime se može zaključiti o dobroj konvergentnoj valjanosti ovih instrumenata. Pitanjem pouzdanosti VB-MAPP-a bavili su se Montallana, Gard, Lotfizadeh i Poling (2019). Ispitali su slaganje procjenjivača na dva dijela VB-MAPP-a: Procjeni miljokaza i Procjeni prepreka. Procjenjivači uključeni u istraživanje prošli su *online* edukaciju o VB-MAPP-u te se nakon nje ispitalo njihovo znanje verbalnih operanata. Potom su po dva procjenjivača, neovisno jedan o drugom, provodili procjenu u radu s jednim djetetom s PSA. Rezultati su pokazali kako je pouzdanost Procjene miljokaza dobra, ali kako postoji značajna varijabilnost na određenim domenama, gdje je pouzdanost uglavnom bila umjerena. Ukupna pouzdanost na Procjeni prepreka bila je umjerena, dok je pouzdanost po individualnim preprekama bila loša (samo 3 domene imale su umjerenu pouzdanost). Kao moguće objašnjenje navodi se nedovoljno jasna operacionalizacija pojedinih prepreka i moguća nedovoljna educiranost procjenjivača te se zaključuje kako je potreban oprez pri donošenju odluka temeljem rezultata procjene samo jednog procjenjivača i naglašava potreba za daljnjim istraživanjima pouzdanosti.

Unatoč malom broju istraživanja koja ispituju psihometrijska svojstva VB-MAPP-a, u različitim istraživanjima su podatci dobiveni ovom procjenom korišteni kao relativna mjera pojedinčevog verbalnog repertoara (Grannan i Rehfeldt, 2012; Gunby, Carr i LeBlanc, 2010; Lotfizadeh, Kazemi, Pompa-Craven i Eldevik, 2018; Mason i Andrew, 2014).

U trenutku pisanja ovog rada, u Hrvatskoj ne postoje istraživanja ni znanstveni radovi koji se bave temom VB-MAPP procjene, unatoč činjenici da se procjena počela koristiti u nekim edukacijsko-rehabilitacijskim praksama.

2. PROBLEM I CILJ

Procjena u radu s djecom s PSA temelj je kvalitetnog planiranja i programiranja edukacijsko-rehabilitacijskih postupaka i programa. Specifičnosti procjene ogledaju se u određenim obilježjima djece s PSA koja utječu na sam proces, ali i u raznolikosti područja koja je potrebno procjenom obuhvatiti kako bi se ona mogla smatrati sveobuhvatnom. Uz podjelu na formalnu i neformalnu procjenu, razlikujemo još i procjenu u dijagnostičke svrhe te procjene usmjerene na vještine određenih razvojnih područja. U edukacijsko-rehabilitacijskoj praksi još uvijek se koristi relativno mali broj instrumenata za procjenu. Jedan od instrumenata koji se koristi na području jezika i govora/komunikacije je i Verbal Behavior Milestones Assessment and Placement Program (VB-MAPP; Sundberg, 2014). Ovaj instrument temeljen na načelima primijenjene analize ponašanja (ABA) i verbalnog ponašanja (Skinner, 1957), sastoji se od pet dijelova te je osmišljen kao empirijska mjera djetetovih jezičnih i socijalnih vještina. Unatoč malom broju psihometrijskih istraživanja i istraživanja općenito, instrument doživljava primjenu u različitim istraživanjima kao mjera verbalnog repertoara djeteta, što govori o učestalosti njegova korištenja. VB-MAPP je ušao u teme kolegija koji se bavi s PSA na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu, no još uvijek nema istraživanja ili znanstvenih radova koji se njime bave, kao ni sustavne primjene u hrvatskoj praksi - koristi se u vrlo malom broju ustanova/udruga.

Nastavno na problem istraživanja postavljena su dva cilja istraživanja:

- Prvi cilj usmjeren je na prikaz primjene procesa VB-MAPP procjene temeljem proučavanjau VB-MAPP Priručnika i primjera ispunjenih dijelova Protokola.

- Drugi cilj odnosi se na dobivanje uvida u korištenje VB-MAPP procjene u hrvatskim uvjetima uvažavanjem perspektive stručnjaka u pogledu njihove pripreme, iskustava korištenja, potrebnih prilagodbi i općeg zadovoljstva instrumentom.

3. PRIKAZ PRIMJENE PROTOKOLA ZA PROCJENU VERBALNOG PONAŠANJA I ODREĐIVANJE PRIMJERENOG OBLIKA ODGOJA I OBRAZOVANJA – VB-MAPP

Autor VB-MAPP procjene, Mark Sundberg, u drugom izdanju Priručnika (2014) opisuje općenite upute za provedbu procjene. Na temelju informacija iz Priručnika i primjera pojedinih dijelova Protokola, u nastavku slijedi prikaz primjene VB-MAPP-a.

Za svaki miljokaz, odnosno česticu, određena je jedna od 4 metode mjerenja koje su kratko objašnjene u nastavku. Formalno testiranje (**T**; *Formal testing*) znači da se djetetu predstavlja točno određeni zadatak te bilježi njegov odgovor, a cilj je izravno utvrditi iskazuje li dijete ciljane vještine ili ne. Opservacija (**O**; *Observation*) se sastoji od uočavanja hoće li se vještina pojaviti u bilo kojem broju okolinskih situacija, bez formalnog predstavljanja podražaja od strane procjenjivača i bez vremenskog ograničenja. Ili formalno testiranje ili opservacija (**E**; *Either*) znači da procjenjivač može prikupiti podatke bilo kojim od ova dva načina. Vremenski ograničena opservacija (**TO**; *Timed observation*) određuje da se ciljani odgovor mora pojaviti unutar određenog vremenskog razdoblja, bez poticaja odraslih osoba. Vremensko razdoblje može se razlomiti u odvojene opservacije.

Ispravne odgovore treba pojačavati prema rasporedu individualnom za svako dijete. Velik je broj situacija u kojima se približne vrijednosti mogu bodovati kao ispravne. Na primjer, ako dijete konzistentno imenuje igračku autić kao “ato” i taj izraz ne koristi za druge predmete.

Procjena se može odvijati u bilo kojem prostoru, iako su određena okruženja pogodnija za procjenu nekih vještina (npr., igralište za procjenu socijalnih vještina). Ukupno trajanje procjene nije ograničeno te ovisi o više faktora: djetetovoj općoj razini razvoja, suradljivosti, dostupnosti materijala, itd.

Vještine bi trebale biti procjenjivane redosljedom koji je određen unutar područja vještina, ali procjenjivač može izmjenjivati čestice iz različitih područja kako bi se zadržala djetetova

pažnja. Neke čestice, odnosno vještine, uključuju iste materijale i mogu se procjenjivati zajedno.

Autor procjene nudi procjenjivačima velik broj savjeta. Prije početka procjene, dati djetetovoj obitelji upitnik o pojačivačima. Dalje je potrebno uspostaviti odnos s djetetom, zadržati kontrolu nad materijalima i pojačivačima, pojačavati ispravne odgovore i poželjna ponašanja, koristiti djetetove željene predmete i nove predmete koji bi ga mogli zanimati, smiješiti se pri pohvaljivanju, odabirati pojačivače tipične za djetetovu dobnu skupinu. Pri testiranju ranog repertoara zahtijevanja treba slijediti djetetove motivatore. Dobro je koristiti materijale koji su rodno neutralni ili koji su specifični djetetovom spolu, koristiti prikladnu razinu entuzijazma, dozvoliti kratke pauze (u kojima nije dozvoljena igra s jakim pojačivačima), prepoznati i odgovoriti na djetetove primjerene spontane vokalizacije i geste. Savjetuje se održavanje procesa zanimljivim i uparivanje procjenjivača s pojačivačima, izmjenjivanje poznatih sa zahtjevnijim zadacima, povremeno pružanje pojačanje bez zadatka, izbjegavanje pretjeranog poticanja, davanje djetetu 3-5 sekundi za odgovor, prema potrebi ponavljanje pitanja 2 ili 3 puta, poticanje po principu: od manje prema više. I na kraju, uvijek završiti procjenu s ispravnim djetetovim odgovorom i u pozitivnom tonu.

Slika 1 prikazuje jednu stranicu Protokola za Procjenu miljokaza. Na vrhu stranice napisana je razina koja se procjenjuje (Razina 1; 0-18 mjeseci). Ispod slijedi legenda koja objašnjava kratice za pojedine metode mjerenja, a koje su objašnjene u jednom od prethodnih odlomaka ovog poglavlja. Na stranici su prikazane čestice za dva područja: samostalna igra i socijalno ponašanje i socijalna igra. Za svako područje postavljeno je 5 čestica te je uz svaku navedena metoda mjerenja. Tri su opcije za bodovanje: 0, $\frac{1}{2}$ ili 1. U Priručniku su objašnjeni kriteriji za dodjeljivanje pojedinog boda, odnosno ocjene. Priručnik također objašnjava cilj, potrebne materijale i primjere za svaku česticu. Kada se procijene i boduju sve čestice unutar područja, njihov zbor upisuje se u prostor na vrhu područja, predviđen za ukupni rezultat. Obrazac ostavlja prostor za provođenje 4 procjene te je na kraju ostavljen prostor za komentare (koji se koristi za bilježenje odstupanja od propisanih odgovora; npr., ako je dijete koristilo odgovore približnih vrijednosti, a ne potpuno ispravne). Ako dijete unutar određenog područja ne odgovara na tri čestice zaredom, nije potrebno procjenjivati ostale čestice iz tog područja. Ipak ako djeca pokazuju vještine koje su iznad njihove razvojne razine (tzv., “*splinter skills*”), što se ponekad može dogoditi, treba im dati bodove i za te vještine.

Slika 1. Protokol za Procjenu miljkaza

Milestones Assessment: LEVEL 1

(T) = Direct testing; (O) = Observation; (E) = Either testing or observation; (TO) = Timed observation

INDEPENDENT PLAY TOTAL SCORE: 5

ASSESSMENT: 1st 2nd 3rd 4th

Does the child engage in independent play behavior that is automatically reinforcing?

1. Manipulates and explores objects for 1 minute (e.g., looks at a toy, turns it over, presses buttons) (TO: 30 min.)
2. Shows variation in play by independently interacting with 5 different items (e.g., plays with rings, then a ball, then a block) (TO: 30 min.)
3. Demonstrates generalization by engaging in exploratory movement and playing with the toys in a novel environment for 2 minutes (e.g., in a new playroom) (TO: 30 min.)
4. Independently engages in movement play for 2 minutes (e.g., swinging, dancing, rocking, jumping, climbing) (TO: 30 min.)
5. Independently engages in cause-and-effect play for 2 minutes (e.g., dumping containers, playing with pop-up toys, pulling toys, etc.) (TO: 30 min.)

Comments/notes:

SOCIAL BEHAVIOR AND SOCIAL PLAY TOTAL SCORE: 3

ASSESSMENT: 1st 2nd 3rd 4th

Does the child attend to others and attempt to socially engage others?

1. Makes eye contact as a type of demand 5 times (TO: 30 min.)
2. Indicates that he wants to be held or physically played with 2 times (e.g., climbs up on his mom's lap) (TO: 60 min.)
3. Spontaneously makes eye contact with other children 5 times (TO: 30 min.)
4. Spontaneously engages in parallel play near other children for a total of 2 minutes (e.g., sits in the sandbox near other children) (TO: 30 min.)
5. Spontaneously follows peers or imitates their motor behavior 2 times (e.g., follows a peer into a playhouse) (TO: 30 min.)

Comments/notes:

8 VB-MAPP Milestones Assessment: Level 1

Slika 2 prikazuje završni obrazac za Procjenu miljkaza. Na vrhu je prostor za upis osnovnih podataka o djetetu: imena, datuma rođenja i dobi pri pojedinoj procjeni. Pored njega se nalazi prostor za upis ukupnog broja bodova, datuma procjene, boje koja se koristila za označavanje i inicijala procjenjivača. Predviđeno je da se obrazac koristi za 4 termina procjene. Ukupni broj bodova dobije se tako da se zbroje bodovi svih područja procjene miljkaza. U nastavku obrasca nalaze se tablice za svaku od tri razvojne razine. S bodovanjem se kreće od prve razine i njenog prvog područja vještina, odnosno zahtijevanja. Svaki stupac tablice označava određeno područje vještina. Unutar stupca, rezultati se unose odozdo prema gore, odnosno prvo se boja “kućica” u redu označenom brojem 1. “Kućice” se boja temeljem rezultata dobivenih Procjenom miljkaza i zbrojenih u Protokolu. Uzmimo primjer iz Slike 1. Na području samostalne igre, ostvareno je 5 bodova. Ovo područje nalazi se u 5. stupcu prve razine te je potrebno obojati pet “kućica”. Pri sljedećim procjenama, koriste se različite boje u odnosu na

prethodnu, kako bi bio jasno vidljiv djetetov napredak unutar pojedinog područja. Na Slici 2 je za prikaz rezultata prve procjene korištena zelena boja, a za prikaz druge procjene narančasta.

Slika 2. Završni obrazac za Procjenu miljkaza

The image shows a 'VB-MAPP Milestones Master Scoring Form' with three levels of milestones. At the top, there is a header and a table with handwritten information: '32.9', '2.1.2024', '4.3', and '15.6.2024'. Below this, the form is divided into three sections: LEVEL 3, LEVEL 2, and LEVEL 1. Each level has a grid of milestones with colored cells indicating scores. LEVEL 3 has 15 rows and 12 columns. LEVEL 2 has 5 rows and 11 columns. LEVEL 1 has 5 rows and 8 columns. The colors used are green and orange.

LEVEL 3												
	Nonverbal	Speech	Listener	VIMTS	Play	Social	Imitation	Ethnic	LBPC	IV	Group	Language
15												
14												
13												
12												
11												

LEVEL 2												
	Hand	Tact	Listener	VIMTS	Play	Social	Imitation	Ethnic	LBPC	IV	Group	Language
10												
9												
8												
7												
6												

LEVEL 1									
	Hand	Tact	Listener	VIMTS	Play	Social	Imitation	Ethnic	Vocal
5									
4									
3									
2									
1									

Procjena prepreka trebala bi se provoditi zajedno s Procjenom miljkaza. Ova procjena služi da se utvrdi postojanje prepreke i njezine potrebe za daljnjom analizom. Primjer ispunjenog završnog obrasca Procjene prepreka je na Slici 3. Obrazac za prepreke je u svom prvom dijelu jednak završnom obrascu miljkaza. U drugom dijelu prikazane su tablice za svako područje prepreka. Zbroj bodova na pojedinom području prepreka jednak je broju “kućica” koje se bojaju. “Kućice” se unutar pojedinog stupca bojaju od reda s brojem 1 prema redu s brojem 4. Za prikaz različitih procjena koriste se različite boje. Cilj je smanjiti broj bodova, jer što je više bodova, to je više prepreka učenju.

Slika 3. Završni obrazac Procjene prepreka

VB-MAPP Barriers Scoring Form

Client's name: [REDACTED]	Key:	Score:	Date:	Color:	Tester:
Date of birth: [REDACTED]	11/13	13	8.1.2020	[REDACTED]	[REDACTED]
Age at testing: 1 2 3 4					

Behavior Problems	Instructional Control	Impaired Imitation	Impaired Imitation	Impaired Imitation	Impaired Echoic
Impaired VP-MTS	Impaired Listener	Impaired Intra-subject	Impaired Social Skills	Prompt Dependent	Scrolling
Impaired Scanning	Impaired Conditional Discrimination	Failure to Generalize	Weak Motivation	Response Requirement - Variable MS	Reinforce Dependent
Self-Stimulation	Impaired Articulation	Obsessive-Compulsive Behavior	Hyperactive Behavior	Failure to Make Eye Contact	Sensory Defensiveness

VB-MAPP Barriers Scoring Form 5

4. ISKUSTVA STRUČNJAKA U KORIŠTENJU PROTOKOLA ZA PROCJENU VERBALNOG PONAŠANJA I ODREĐIVANJE PRIMJERENOG OBLIKA ODGOJA I OBRAZOVANJA – VB-MAPP

4.1. Istraživačka pitanja

U skladu s drugim ciljem ovog rada (prikazanog u poglavlju 2), postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

1. Na koji se način stručnjaci pripremaju za korištenje VB-MAPP procjene?
2. Kako izgleda korištenje VB-MAPP procjene u hrvatskoj praksi?
3. Koje su sve prilagodbe potrebne pri provođenju VB-MAPP procjene?
4. Kakvo je zadovoljstvo stručnjaka korištenjem VB-MAPP procjene i samim instrumentom?

4.2. Metode

4.2.1. Sudionici

S obzirom na cilj, sudionike se uključivalo namjernim uzorkovanjem kako bi se obuhvatili najinformativniji sudionici koji imaju veliko iskustvo s predmetom istraživanja (Miles i Haberman, 1994). Namjerno uzorkovanje je pristup odabira sudionika u kojem se sudionici odabiru po kriteriju koji osigurava ili veću homogenost ili što bolju informiranost sudionika o temi razgovora (Miles i Haberman, 1994).

Kriteriji za odabir sudionika bili su da osoba bude diplomirani edukacijski rehabilitator koji radi s djecom s PSA i da u svom radu koristi VB-MAPP procjenu. Sudionike je o istraživanju informirala mentorica ovog rada, koju sudionici dobro poznaju. Nakon toga je autorica rada kontaktirala potencijalne sudionike elektroničkom poštom te im, uz službeni poziv za sudjelovanje, poslala i informativni letak (Prilog 1) i dokument suglasnosti za sudjelovanje u istraživanju (Prilog 2). Ovim putem su prije provedbe sudionicima objašnjeni cilj i način istraživanja, važnost istraživanja, prava koja imaju prilikom sudjelovanja u istraživanju te su dogovorena mjesta i termini provedbe.

Sudionice ovog istraživanja bile su 5 edukacijskih rehabilitatorica iz Čakovca i Zagreba. Sudionice A. i H., kao i sudionice M. i P., rade na istom radnom mjestu. U Tablici 1. nalaze se podatci o sudionicama.

Tablica 1. Sudionice kvalitativnog istraživanja

INICIJALI	RADNO MJESTO	GODINE RADNOG ISKUSTVA	DULJINA KORIŠTENJA VB-MAPP PROCJENE
S.	Ustanova (individualni rad)	10.5 godina	6 mjeseci
A.	Dječji vrtić (rad u grupi)	15 godina	2 godine
H.	Dječji vrtić (rad u grupi)	5 godina	2 godine
M.	Udruga (individualni rad i rad u grupi)	3 godine	2 godine
P.	Udruga (individualni rad i rad u grupi)	4 godine	2 godine

4.2.2. Metode prikupljanja podataka

U skladu s postavljenim ciljem i istraživačkim pitanjima, u istraživanju je korišten kvalitativni pristup, odnosno analiza dokumentacije i polustrukturirani intervju.

Analizom dokumentacije prikupljali su se podatci o VB-MAPP procjeni, njenoj primjeni te istraživanjima u okviru kojih se koristila ta procjena.

Budući da se želio dobiti uvid u perspektivu i promišljanja stručnjaka koji koriste VB-MAPP procjenu, odgovori sudionika su ključni izvor informacija u istraživanju te je korišten polustrukturirani intervju kao metoda prikupljanja podataka. Polustrukturirani intervju je tehnika prikupljanja podataka u okviru koje istraživač ima unaprijed pripremljen podsjetnik za intervju, koji sadrži teme i okvirna pitanja, ali se slijede logika razgovora i sloboda sudionika

istraživanja u odgovaranju te ostavlja mogućnost otvaranja novih tema koje su važne sudioniku (Tkalac Verčić, Sinčić Ćorić i Pološki Vokić, 2010).

Za potrebe istraživanja oblikovana su pitanja koja obuhvaćaju sljedeća područja: pripremu za provođenje VB-MAPP procjene, korištenje VB-MAPP procjene u hrvatskoj praksi, prilagodbe pri provođenju VB-MAPP procjene te zadovoljstvo korištenjem VB-MAPP procjene i samim instrumentom. U nastavku su navedena korištena pitanja:

1. Koliko dugo radite s djecom s poremećajem iz spektra autizma? Koliko radnog iskustva imate sveukupno? Radite li s djecom s PSA jedan na jedan ili u grupi?
2. Koliko dugo koristite VB-MAPP?
3. Kako ste i kada prvi put čuli za VB-MAPP?
4. Na koji ste se način educirali za korištenje VB-MAPP-a?
5. Koliko često koristite VB-MAPP u svom radu? Koristite li ga kod sve djece uključene u Vaše programe?
6. Koliko ste zadovoljni ciljevima koji su proizašli iz procjene VB-MAPP-om? Koliko su oni bili ostvarivi? Koliko Vam je Analiza zadatka pomogla u definiranju ciljeva?
7. Postoje li dijelovi VB-MAPP-a koje ste trebali prilagođavati, bilo pojedinom djetetu, bilo uvjetima u kojima radite? Ako da, koji su to i na koji način se prilagodba odvijala?
8. Smatrate li da je VB-MAPP potrebno prilagoditi hrvatskim uvjetima? Kako?
9. Smatrate li da imate dovoljno podrške/supervizije u korištenju VB-MAPP-a? Na koji se način ona očituje ili bi se trebala očitovati?
10. Jeste li samostalno prevodili VB-MAPP na hrvatski jezik? Jeste li nailazili na teškoće pri prijevodu? Je li bilo teškoća prouzrokovanih kulturnim razlikama?
11. Ako želite, možete sada podijeliti još svojih iskustava ili mišljenja vezanih uz VB-MAPP procjenu koja nisu bila obuhvaćena prethodnim pitanjima.

4.2.3. Način prikupljanja podataka

Proces planiranja istraživanja započeo je tjednima prije provođenja prvog intervjua te je uključivao proučavanje literature vezane za procjenu u radu s djecom s PSA i za VB-MAPP procjenu, prevođenje dijela VB-MAPP protokola (Analiza zadatka), definiranje cilja istraživanja i istraživačkih pitanja, izradu Suglasnosti za sudjelovanje u istraživanju, izradu

Informativnog letka, pripremu pitanja za intervju te planiranje mjesta i vremena provedbe intervju.

Analiza dokumentacije obuhvaćala je proučavanje VB-MAPP Priručnika i Protokola te čitanje znanstvenih radova u kojima se koristio ili istraživao VB-MAPP.

Autorica rada provela je 4 polustrukturirana intervju s 5 sudionica. S obzirom na epidemiološke okolnosti u svibnju 2020. godine, 3 intervju održana su online putem aplikacije Skype, a jedan intervju održan je istovremeno s dvije sudionice u ugostiteljskom objektu. Tijekom intervju u ugostiteljskom objektu odabrano je mjesto udaljeno od buke, a stolovi u okruženju nisu bili zauzeti. Prije svakog intervju, autorica se kratko predstavila sudionicama te su sudionice donijele ili poslale potpisane suglasnosti, ovisno o načinu provođenja intervju. Sami intervju trajali su od 35 do 50 minuta. Atmosfera kod svih razgovora bila je vrlo opuštena, nije se mogla uočiti nervoza kod sudionica te je bila vidljiva njihova motivacija za odgovaranjem na pitanja i otvaranjem novih tema, kao i za postavljanjem pitanja autorici rada. Sudionice su bile suradljive, otvorene i vrlo srdačne. Autorica rada je snimala razgovore te vodila bilješke u prethodno pripremljenom protokolu za bilježenje podataka. Dogovoreno je kako će autorica rada dati sudionicama uvid u rezultate istraživanja slanjem ovog rada u okviru kojega su oni prikazani.

4.3. Kvalitativna analiza podataka

Dobiveni podatci analizirani su kvalitativnom tematskom analizom podataka koja se definira kao metoda koja pronalazi, analizira i izvještava o različitim temama koje se pojavljuju u izjavama dobivenim od ispitanika, odnosno kao fleksibilan, jednostavan i koristan istraživački alat s mogućnošću pružanja bogatog i detaljnog, a opet složenog prikaz podataka (Braun i Clarke, 2006). Unutar tematske analize korištena je realistička metoda koja je usmjerena na iskustva, značenja i doživljaje stvarnosti ispitanika (Braun i Clarke, 2006, str. 9). Rezultati su se dobivali “odozgo prema dolje”, odnosno išlo se od teorijskih pretpostavki prema podacima, zbog čega se koristio pristup teoretske tematske analize (Braun i Clarke, 2006, str. 12). Budući da se analizira isključivo ono što je sudionik rekao, a ne druge razine izrečenog, korištena je semantička tematska analiza (Braun i Clarke, 2006, str. 13).

Za analizu podataka korišten je jedan od načina analiziranja kvalitativne građe - kodiranje. Prije prve faze kodiranja autorica je provela transkribiranje za vrijeme kojeg je dobiven približan uvid u ono o čemu podaci govore. Različitim su bojama u transkriptu označene različite teme

proizašle iz cilja istraživanja i istraživačkih pitanja. Izjave sudionika stavljene su u navodne znakove, a dijelovi izjava podebljani su odgovarajućim bojama ovisno o temi o kojoj govore. S obzirom na velik broj tema, odnosno kategorija, u prikazu kodiranja unutar ovog rada nisu korištene boje, kako ne bi došlo do konfuzije.

Nakon izdvajanja najvažnijih izjava sudionika, započet je postupak kodiranja. U prvom koraku (otvorenom kodiranju), napisani su inicijalni kodovi, odnosno izjave sudionika oblikovane su u kodove. Kodovi koji pokazuju slična promišljanja ili opisuju slična iskustva, u drugom su koraku kodiranja, tzv. osnom kodiranju, povezani u kategorije. Sve specifičnosti podataka pronađene u kategorijama u trećem su koraku, tzv. odnosnom kodiranju, napisane kao posebne potkategorije nadređene, šire kategorije (Braun i Clarke, 2006).

Tablice koje prikazuju kodiranje podataka prema istraživačkim pitanjima prikazane su u poglavlju Prilozi (Tablica 2, Tablica 3, Tablica 4 i Tablica 5).

4.4. Interpretacija nalaza kvalitativnog istraživanja

Temeljem kvalitativne tematske analize (Braun i Clarke, 2006) u ovom poglavlju prikazani su i objašnjeni nalazi istraživanja oblikovani u 4 tematska područja: “Priprema za korištenje VB-MAPP procjene”, “Korištenje VB-MAPP procjene u hrvatskoj praksi”, “Prilagodbe pri provođenju VB-MAPP procjene” i “Zadovoljstvo korištenjem VB-MAPP procjene i samim instrumentom”. Prikazat će se i opisati kategorije s pripadajućim potkategorijama s kodovima, a koji se baziraju na izjavama sudionika.

Unutar tematskog područja: **“Priprema za korištenje VB-MAPP procjene”**, pojavile su se sljedeće kategorije: Oblici pripreme, Supervizija, Predznanje i Prvi susret s VB-MAPP procjenom. Pripadajuće potkategorije prikazane su u Tablici 6.

Unutar teme o **oblicima pripreme**, gotovo sve sudionice opisuju iskustvo sudjelovanja na dvodnevnoj edukaciji (osim S.). Vikend edukacija je obuhvaćala teorijski dio i praktične primjere (putem video prikaza) te je bila korisna u informativnom smislu, no sudionice se slažu kako bi bilo dobro uključiti i iskustvene radionice, odnosno dati mogućnost za isprobavanje procjene jednih na drugima (“*Ali bar ono, isprobati jedan na drugome, da barem imaš neko, to početno iskustvo*”; „*Što bi meni osobno puno značilo, da smo imali prilike možda na taj način upotpuniti dio procjene*“). Potrebu za uključivanjem različitih metoda u edukaciju (bihevioralni

trening vještina - instrukcije, modeliranje, isprobavanje s povratnom informacijom...) naglasili su i Barnes i sur. (2014). Dvije sudionice su uz edukaciju uživo, prošle i kroz online edukaciju u kojoj su se prolazila pojedina područja procjene i objašnjavali verbalni operanti. Jedna sudionica imala je edukaciju unutar radnog kolektiva te njeno nadopunjavanje proučavanjem literature. Sudionice naglašavaju kako se najbolja edukacija odvija kada osoba sama započne provoditi procjenu („*Ti moraš krenuti, početi, pročitati cijeli Priručnik i drugi dio, znači dio koji se odnosi na sam Protokol, početi to raditi da bi naučila to provoditi*“; „*Jer može biti teoretski jasno. Ti kad pročitaš, nije to tako komplicirano, ali tek kad počneš primjenjivati, uhvatiš neke stavke koje ti nisu sasvim jasne*“).

Govoreći o **superviziji**, sudionice navode kako nisu imale specifičnu superviziju vezanu za VB-MAPP, već da su im na konkretna pitanja odgovarale supervizorice iz drugih područja (npr., ABA-e) ili druge kolegice na radnom mjestu, što ističu kao veliku vrijednost („*Nama je super što možemo to otkomunicirati zajedno*“) te se slažu kako bi, naročito za početnike, bilo dobro da imaju nekoga kome se mogu obratiti s pitanjima, odnosno specifičnu superviziju baš za VB-MAPP („*Trebala bi biti edukacija i neka supervizija. Bar kratko.*“).

Kada su govorile o **predznanju** koje im je pomoglo u ovladavanju instrumentom, sudionice su istaknule edukaciju na području ABA-e kao iskustvo koje je nadopunilo njihovo znanje stečeno na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu, s obzirom na to da su se u njoj upoznale s potrebnim pojmovima. Istaknula se i potreba za cjeloživotnim učenjem te su se spomenuli i profili stručnjaka koji bi trebali provoditi VB-MAPP („*bez obzira da li završio RBT ili samo ERF, tko završi edukaciju, može ju koristiti*“; „*definitivno trebao biti za rehabilitatore*“).

Prvi susret s VB-MAPP procjenom za većinu sudionica dogodio se posredstvom supervizora ili edukacija iz područja ABA-e („*Skužili smo da BCBA-evi koriste taj VB-MAPP ... Pa smo htjeli koristiti taj instrument koji oni koriste.*“), a drugi izvori informiranja bili su predavanja na ERF-u i čitanje istraživanja u kojima se spominjao VB-MAPP.

Tablica 6. Kategorije i potkategorije za istraživačko pitanje: "Na koji se način stručnjaci pripremaju za korištenje VB-MAPP procjene?"

Istraživačko pitanje: "Na koji se način stručnjaci pripremaju za korištenje VB-MAPP procjene?"	
TEMATSKO PODRUČJE: Priprema za provođenje VB-MAPP procjene	
Kategorija	Potkategorija
Oblici pripreme	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Proučavanje literature ▪ Edukacija unutar radnog kolektiva ▪ (Ne)jasnoće edukacije ▪ Početak provođenja kao sredstvo razumijevanja ▪ Dvodnevna edukacija ▪ Online tečaj ▪ Korisnost edukacije ▪ Isprobavanje procjene s drugima ▪ Trajanje edukacije ▪ Nedostatak iskustvenih radionica
Supervizija	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podrška unutar radnog kolektiva ▪ Specifična supervizija ▪ Podrška supervizora iz ABA edukacije
Predznanje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Potrebna predznanja ▪ Profili stručnjaka koji bi trebali koristiti VB-MAPP ▪ Cjeloživotno učenje
Prvi susret s VB-MAPP procjenom	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Predavanja na ERF-u ▪ Edukacija iz ABA-e ▪ Istraživanja

Iz tematskog područja **“Korištenje VB-MAPP procjene u hrvatskoj praksi”**, proizašle su sljedeće kategorije: Razlika provođenja procjene u radu s djetetom 1 na 1 i u grupi, Učestalost korištenja, Način korištenja, Postavljanje ciljeva, Savjeti za korištenje, Materijali, Roditelji i Duljina procjene. Pripadajuće potkategorije prikazane su u Tablici 7.

Govoreći o **razlici provođenja procjene u radu s djetetom 1 na 1 i u grupi**, sudionice ističu kako je prednost rada u grupi što su tada dulje u kontaktu s djetetom, mogu vidjeti ponašanja koja u individualnom radu ne mogu opservirati (*“Fali mi taj cijeli dio social behavior”*) i imaju više vremena na raspolaganju za samu procjenu te se procjena može puno brže obaviti. Kao prednost individualnog rada ističe se lakša procjena vještina za koje *“treba bolja djetetova koncentracija i tišina”*. Nedostateci rada 1 na 1 su što se manje vremena provede s djetetom (*„ovdje vidite dijete jedanput tjedno“*), što u većoj mjeri treba uključiti procjenu roditelja čime se ugrožava objektivnost (*„A ako pita roditelje, ili neku osobu koja radi s djetetom, ne mora značiti da će dobiti objektivnan odgovor“*) i proces procjene dulje traje. Sudionice ističu kako su određena radna mjesta pogodnija za ovu procjenu od drugih: *„Mislim da je jako dobro za kolegice koje rade u nekim centrima ili institucijama“*, *„I ja definitivno mislim da je vrtić ili škola savršeno mjesto gdje možeš raditi takvu procjenu“*.

Tema o **učestalosti korištenja** pokazala je kako ga sudionice koriste sa svom djecom s PSA koja su im uključena u trajniji individualni tretman ili u grupu te kako ga ponavljaju svakih 6 mjeseci, a prema potrebi i češće.

Kod **postavljanja ciljeva**, sudionice koriste Analizu zadatka u različitom intenzitetu - neke ga koriste kao vodilju da vide idu li u dobrom smjeru (*“... da vidite otprilike koji bi bio sljedeći korak, što bi dijete u toj fazi trebalo znati i svladati”*), a neke i pri tjednom raspisivanju individualnih ciljeva. Ističu kako je Analiza zadatka posebno korisna u radu s djecom koja sporije napreduju (*“...uspijemo uloviti te male potciljeve i nijanse koje nedostaju, a pomoći će djetetu da brže napreduje i dođe do sljedećeg važnog cilja.”*). Naglasilo se kako iskustvo rada s djecom s PSA pomaže u postavljanju ciljeva (*„kad toliko dugo radite u autizmu... to sam si samo pogledala da vidim idem li u dobrom smjeru, ali mislim da osobama koje nisu toliko dugo u poslu je definitivno praktično“*). Za samo pisanje ciljeva nema ponuđenog obrasca (*„za svako dijete u njegov... mali dosje, word dokument, unijela podatke ukupne, rezultat miljokaza i ukupne rezultate prepreka i onda izvukla pojedine ciljeve za dijete“*)

U više dijelova razgovora, sudionice su isticale **različite savjete za korištenje**. Navode kako je potrebno biti vješt, brz, dobro pripremljen, upoznat s pojmovima i materijalima, prilagodljiv,

kako treba izmjenjivati čestice (*“Sjećam se jednom, dok je kolegica ispitivala jednu malu, da je mala rekla: Dosta više sličica!”*), izbjegavati prazan hod te koristiti pauze i nagrade. Posebno ističu kako je najkorisnije kada osoba sama krene provoditi procjenu, odnosno važnost pripreme i kontinuiranog provođenja (*“Najnajveća vrijednost je kad čovjek sam uzme VB-MAPP u ruke i počne sam s djetetom stvarno provoditi.”*).

Kako VB-MAPP procjena iziskuje puno **materijala**, u razgovoru se istaknula potreba za pripremom, kao i njena dugotrajnost (*„Jedno dva ljeta ... smo koristili za to da radimo materijale jer VB-MAPP baš iziskuje puno materijala“*). Potrebno je pripremiti velik broj sličica i grupirati ih na način da budu jednostavno dostupne tijekom procjene (u kutijicama, plastičnim vrećicama i sl.). Kao koristan alat ističe se flipbook - registrator u kojemu su već spremne sličice za procjenu (*“Tipa ako moraš ispitati 4 sličice u nizu, taman su 4 složene”*). Tijekom pripreme materijala, pripremaju se i rečenice za nadopunjavanje, kako se ne bi morale smišljati tijekom same procjene. Kao problem u korištenju materijala javlja se činjenica da se materijali koji se koriste za procjenu ne bi trebali koristiti u podučavanju, što je zbog financijskih razloga često nemoguće. Jedan od izazova je i što je svakom procjenjivaču potreban vlastiti materijal za procjenu, kako bi se moglo provoditi više procjena od jednom. Kao ključ uspjeha u korištenju materijala, sudionice naglašavaju dobru organizaciju i pripremu unaprijed (*“... posebno kad znaš da ti dolazi dijete određene dobi s određenim teškoćama koje si možda već jedanput procijenila pa već znaš procijeniti koji materijali bi ti bili potrebni...”*).

Suradnja s **roditeljima** potrebna je kada procjenjivač ne može izravno vidjeti neka ponašanja (npr., igru s vršnjacima) te procjenu tog dijela ispunjava u suradnji s roditeljima. Ovdje se ističe problem objektivnosti (*“Ili vjerovati roditeljima na riječ, a to nekad zna biti malo zeznuto jer oni često, ne zato što bi htjeli prikazati dijete u drugačijem svjetlu, nego jednostavno ne vide kroz tu prizmu... da zajednička igra ne znači da je dijete pored drugog djeteta...”*). Također, govori se o tome kako VB-MAPP procjena pomaže u komuniciranju djetetovih teškoća i trenutne razvojne razine prema roditeljima (*“da nije samo moje subjektivno mišljenje kao terapeuta koji radi s njim, nego da imamo vrlo jasne i objektivne kriterije koji nam upućuju što je odstupanje...”*) i u objašnjavanju razloga za postavljanje određenih ciljeva, naročito kada roditeljske želje nisu realne ili kada žele preskakati neke ciljeve (*“Tako da im se tu zorno, a i nekako teorijski, može objasniti zašto sad ne bi trebali inzistirati na tome, nego bismo se trebali baviti s prva dva miljokaza...”*). Ističe se i kako vizualni prikaz rezultata procjene djeluje motivirajuće za roditelje (*“Ipak smo se maknuli s neke točke, sa nule recimo, polazišne točke, i prema gore idemo”*), pojašnjava im djetetov razvojni put (*“To im je uvijek fora, koliko još*

imamo do kraja”) i dodatno motivira time što jasno mogu vidjeti djetetov napredak (*“Jedna je mama rekla da je ovo podsjeća na kućice od tri prašćića. Stavljam ciglu na ciglu, ciglu na ciglu, polako, ali budemo izgradili sigurnu kućicu koju ništa neće moći otpuhati.”*).

Duljina procjene je individualna - ovisi o razvojnoj razini na kojoj se dijete nalazi s obzirom na to da s razinama raste i složenost procjenjivanih vještina (*“Razina 2 i razina 3 su kompleksniji zadatci pa samim time i procjena određene vještine traje duže”*), djetetovim mogućnostima držanja pažnje (*„Meni je za neku djecu potrajalo mjesec, dva, stvarno. Jer nisu mogli držati pažnju.“*), o tome procjenjuje li se u grupnim ili individualnim uvjetima te o prisutnosti/odsutnosti prepreka (*„Djeca koja imaju manje tih barijera ili teškoća u suradnji, s njima možda mogu brže napraviti procjenu“*).

Tablica 7. Kategorije i potkategorije za istraživačko pitanje: "Kako izgleda korištenje VB-MAPP procjene u hrvatskoj praksi?"

Istraživačko pitanje: “Kako izgleda korištenje VB-MAPP procjene u hrvatskoj praksi?”	
TEMATSKO PODRUČJE: Korištenje VB-MAPP procjene u hrvatskoj praksi	
Kategorija	Potkategorija
Razlike provođenja procjene u radu s djetetom 1 na 1 i u grupi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prednosti rada u grupi ▪ Nedostatci rada 1 na 1 ▪ Prednosti rada 1 na 1
Učestalost korištenja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Djeca obuhvaćena procjenom ▪ Vremenski interval između procjena
Postavljanje ciljeva	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Način postavljanja ciljeva ▪ Korištenje Analize zadatka
Savjeti za korištenje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Važnost pripreme i kontinuiranog provođenja ▪ Način korištenja
Materijali	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Priprema materijala ▪ Izazovi u pripremi

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizacija materijala ▪ Odvojeni materijali za podučavanje
Roditelji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uključenost roditelja u procjenu ▪ Objašnjavanje ciljeva ▪ Prikaz djetetove razvojne razine ▪ Prikaz djetetovog napretka
Duljina procjene	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ovisnost o razvojnoj razini ▪ Ovisnost o načinu rada ▪ Ovisnost o postojanju prepreka ▪ Ovisnost o pažnji

Tematsko područje **“Prilagodbe pri provođenju VB-MAPP procjene”** obuhvatilo je sljedeće kategorije: Prevođenje, Prilagodba uvjetima, Prilagodbe djetetu i Prilagodba hrvatskom kontekstu. Pripadajuće potkategorije prikazane su u Tablici 8.

Unutar teme **prevođenja**, sudionice navode kako su unutar svojih radnih mjesta napravili interne prijevode. Međutim, tijekom procjene se ne koriste isključivo njima, već se koriste i izvornikom (*“Znači paralelno, imam jedan i drugi”*), naročito kada se koriste Priručnikom kako bi si pojasnili određene čestice i ciljeve. Ističu kako će im biti teško jednoga dana složiti se sa službenim prijevodom, s obzirom na to da su se educirale na engleskom jeziku i sada preferiraju engleske termine u odnosu na hrvatske te im je teško usuglasiti se oko najprikladnijeg prijevoda (*“I jako će nam bit teško usuglasiti se oko nekih stvari i onda stvarno trebamo zapamtiti, praktički naučiti neke termine”, “Nisu dovoljno specifični kako su u engleskom recimo”*). Ipak, sudionice se raduju službenom hrvatskom prijevodu kako bi se svi stručnjaci međusobno usuglasili.

Govoreći o **prilagodbi uvjetima**, jedna sudionica koja radi u individualnom radu s djecom ističe kako zbog duljine termina ponekad ne stigne sve ispitati odjednom te onda aktivnosti prebacuje na sljedeći termin.

Tijekom korištenja procjene, sudionice koriste različite **prilagodbe djetetu**. Koriste specifične pojačivače, odnosno nagrade (*“Koristimo i nekakve nagrade koje si dijete sam izabere, tako da bude što više motiviran da sudjeluje u samoj procjeni”*). Ponekad su potrebne prilagodbe u

načinu korištenja materijala (*“Recimo, ja imam dijete koje receptivno ne zna pokazati u flipbook-u, ali kad mu daš sličice, onda ti može dati sličicu”*) i u samom materijalu u skladu s djetetovim dodatnim teškoćama (*“Koristim materijale koji su veći možda, ako je teškoća s vidom...”*). U procjeni se koriste i djetetovi interesi (*“Ako se radi o intraverbalima, pjesmice, prilagoditi djetetu, njegovim interesima...”*). Potrebno je izmjenjivati čestice kako procjena ne bi postala monotona, a ponekad je zbog djetetove pažnje nužno razdijeliti procjenu u više dijelova (*“Pogotovo kad tek dođu u naš program. To zna biti poprilično zahtjevno pa onda ili rascjepkamo kroz dan...”*).

S obzirom na to da instrument nije još službeno preveden, potrebne su i **prilagodbe hrvatskom kontekstu**. Te prilagodbe se prvenstveno odnose na prilagodbu materijala, odnosno sličica (*“Nećeš sad fish & chips i takve stvari davati našoj djeci”*), igračaka (*“Ove umetaljke na primjer, oni imaju konkretno te i te termine”*) i pjesmica, na način da se nađe paralela u hrvatskoj kulturi (*“Onda pokušavam si dublje shvatiti smisao tog cilja, da vidimo kaj je zapravo cilj da dijete s tim bi trebalo znati pa onda pokušavamo pronaći materijal koji je možda na našem području karakterističniji”*). Posebnu pažnju trebalo je pridati procjeni vokalne imitacije koju su hrvatskom jeziku većinom prilagođavale logopedinje (*“U našem hrvatskom su to ipak drugačiji glasovi, sustavi, znači, kako se razvija kod djeteta”*) te se javilo i pitanje potrebe standardizacije na hrvatskom uzorku (*“...koliko mi tu u hrvatskom imamo možda postavljene drugačije te kriterije, u kojoj dobi, ovisno o tome koristi li dvočlane izraze, tročlane izraze...”*). Ističe se i moguća potreba za prilagođavanjem Procjene tranzicije hrvatskom obrazovnom sustavu (*“... kod nas su možda drugačija značenja tog intenzivnog rada nego što je tamo...”*), kao i dijelova koji se odnose na rad u grupi (*“...njihov sistem po kojem su oni radili grupni dio, možda malo drugačiji od onog kojeg mi imamo”*).

Tablica 8. Kategorije i potkategorije za istraživačko pitanje: "Koje su sve prilagodbe potrebne pri provođenju VB-MAPP procjene?"

Istraživačko pitanje: "Koje su sve prilagodbe potrebne pri provođenju VB-MAPP procjene?"	
TEMATSKO PODRUČJE: Prilagodbe pri provođenju VB-MAPP procjene	
Kategorija	Potkategorija
Prevođenje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Interni prijevodi ▪ Korištenje VB-MAPP-a na engleskom ▪ Usuglašavanje oko termina i prijevoda ▪ Službeni prijevod
Prilagodba uvjetima rada	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rascjepkanost procjene zbog uvjeta rada
Prilagodbe djetetu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Korištenje pojačivača ▪ Prilagodbe materijala i njihove primjene ▪ Izmenjivanje čestica/područja procjene ▪ Rascjepkanost procjene ▪ Korištenje djetetovih interesa
Prilagodbe hrvatskom kontekstu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prilagodba materijala ▪ Prilagodba procjene vokalne imitacije ▪ Potreba za standardizacijom ▪ Potreba prilagodbe hrvatskom sustavu odgoja i obrazovanja

Tematsko područje **“Zadovoljstvo korištenjem VB-MAPP procjene i samim instrumentom”** donijelo je sljedeće kategorije: Čestice Protokola i Zadovoljstvo korištenjem. Pripadajuće potkategorije prikazane su u Tablici 9.

Tijekom intervjua, sudionice su ponekad izražavale svoje nejasnoće vezano uz **čestice Protokola**. Iako su načelno bile zadovoljne jasnoćom, opisima aktivnosti i navedenim primjerima, kod određenih čestica javljale su se teškoće, odnosno nejasnoće. Primjerice, trebaju li za neku aktivnost za koju se traži određena brojčana vrijednost, zahtijevati da sve pokušaje dijete izvede jedan za drugim, ili kako ocijeniti ponašanje na Procjeni prepreka ako djetetovo stvarno ponašanje ne odgovara nijednom opisu, to jest ako postoji nesklad između opisa čestica i djetetovih vještina. Teškoća su sudionice imale i kod čestica koje su zahtijevale praćenje velikog broja odgovora, gdje su istaknule kako je nemoguće zabilježiti toliki broj odgovora te da nakon nekog vremena moraju pribjeći subjektivnoj procjeni (*“Ali ti, niti roditelj niti sam osobno, ne možeš u mjesec dana ispitat zna li dijete baš 1000 riječi...”*; *“Još uvijek razmišljamo kako bi to mogli napraviti objektivno jer zbilja je to zahtjevno.”*). Naglasila se i važnost Priručnika kao mjesta u kojemu se mogu pronaći objašnjenja za čestice koje su u Protokolu nedovoljno jasne. Jasnoća čestica rasla je s duljinom korištenja (*„Imala sam dosta nedoumica, kad sam počela prvi put koristiti. Sad kas koristim duže vrijeme, neke stvari su jasnije“*). Sudionice su istaknule kako unutar Procjene prepreka postoji prostor za subjektivnost jer su čestice opisne i nedovoljno mjerljive (*“Nego se često koriste ti termini: često, ponekad, brzo se dijete umiri...”*). Sličan problem sudionice su opisale i za dio Procjene za tranziciju (*“Mislim da recimo, i vi i ja i treća osoba, bi taj nekoliko drugačije shvatili. Taj dio kad se spominju takvi neki termini: nekoliko, često, ponekad, rijetko”*). Ove izjave mogu se povezati s nalazima Montallane i sur. (2019) u kojima se navodi kako je pouzdanost čestica na Procjeni prepreka umjerena do loša. Rješenje za te situacije sudionice su pronašle u timskoj procjeni čime pokušavaju umanjiti utjecaj subjektivnosti (*„Sjednemo skupa, tim terapeuta i zajedno, pokušavamo se usuglasiti koja bi to bila situacija... i to (prepreke) nam je uvijek najteže procijeniti“*).

Unutar teme **zadovoljstva korištenjem VB-MAPP procjene i samim instrumentom**, sudionice kao pozitivno ističu postojanje Procjene prepreka (*“To je recimo nešto što u drugim procjenama nisam našla”*), grafičke prikaze (*„Mislim da je dosta dobro grafički također prikazano, gdje vi možete točno vidjeti kako ćete pobojati taj dio, da vidite točno na čemu bi se trebalo raditi“*) te brzinu i jednostavnost u odnosu na neke druge instrumente za procjenu. Naglašava se vrijednost mogućnosti korištenja instrumenta pomoću kojega se mogu objektivno

postavljati ciljevi te se daje i preporuka za njegovo korištenje: “*Ja bi svima koji izađu s ERF-a, ovako, ono, uz diplomu, uručila jedan ovaj priručnik tako da imaju...*”.

Tablica 9. Kategorije i potkategorije za istraživačko pitanje: "Kakvo je zadovoljstvo stručnjaka korištenjem VB-MAPP procjene i samim instrumentom?"

Istraživačko pitanje: “Kakvo je zadovoljstvo stručnjaka korištenjem VB-MAPP procjene i samim instrumentom?”	
TEMATSKO PODRUČJE: Zadovoljstvo korištenjem VB-MAPP procjene i samim instrumentom	
Kategorija	Potkategorija
Čestice protokola	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jasnoća čestica ▪ Količina traženih odgovora ▪ Nesklad opisa čestica i djetetovih vještina ▪ Subjektivnost Procjene prepreka ▪ Subjektivnost Procjene za tranziciju ▪ Korištenje Priručnika
Zadovoljstvo korištenjem	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Korištenje procjene ▪ Vrijednost procjene ▪ Grafički prikaz ▪ Preporuka za korištenje ▪ Procjena prepreka

5. RASPRAVA I ZAKLJUČAK

VB-MAPP procjena počela se koristiti u nekoliko hrvatskih edukacijsko-rehabilitacijskih praksi, no ne postoje istraživanja na hrvatskom jeziku koja se bave njenom primjenom. Zbog toga su u ovom radu prikazani primjena VB-MAPP procjene pomoću VB-MAPP Priručnika i primjera ispunjenih dijelova Protokola te iskustva stručnjaka u pripremi, korištenju i prilagođavanju procjene. Osnovni cilj kvalitativnog istraživanja bio je dobiti uvid u korištenje VB-MAPP procjene u hrvatskim uvjetima uz uvažavanje perspektive stručnjaka. Rezultati kvalitativnog istraživanja provedenog metodom polustrukturiranih intervjua s pet edukacijskih rehabilitatorica govore o njihovom zadovoljstvu korištenjem procjene zbog mogućnosti objektivnog postavljanja ciljeva, ali i ograničenjima instrumenta u vidu otežanog korištenja u uvjetima individualnog rada i nedovoljne objektivnosti Procjene prepreka i Procjene za tranziciju.

Međutim, potrebno je imati na umu i ograničenja ovog istraživanja. Istraživanje je provedeno s relativno malim brojem sudionika (5). U tu brojku uključena su dva para kolegica, odnosno stručnjaci zapravo dolaze iz tri radna mjesta te su nalazi koji dolaze od sudionica koje rade na istom mjestu, vrlo slični. Nedostatak istraživanja je i što je jedan od intervjua proveden s dvije sudionice istovremeno. Postoji mogućnost da bi se odvojenim intervjuima dobili detaljniji nalazi. Nadalje, sve sudionice su prošle, ili prolaze, kroz edukaciju iz područja ABA-e te je moguće kako njihovo znanje iz tog područja utječe i na način korištenja VB-MAPP procjene. Stoga se njihovo iskustvo ne može nužno generalizirati na druge edukacijske rehabilitatore.

Ipak, rezultati istraživanja donose korisne implikacije za edukacijsko-rehabilitacijsku praksu, naročito za stručnjake koji razmišljaju o korištenju VB-MAPP procjene ili koji su ju tek počeli provoditi. Sudionice daju korisne savjete vezane za pripremu materijala, moguće prilagodbe i općenite savjete za provođenje. Prema dobivenim nalazima i uvidom u literaturu, edukacija iz VB-MAPP-a bi trebala sadržavati: (1) teorijski dio vezan za osnove primijenjene analize ponašanja i verbalnog ponašanja, (2) informativni prikaz VB-MAPP Priručnika i Protokola uz objašnjenje korištenja, (3) video prikaze procjene, (4) uvježbavanje kroz igru uloga s drugim sudionicima edukacije, (5) primjenu s djecom uz superviziju u početku korištenja. Rezultati impliciraju kako je VB-MAPP procjena pogodnija za uvjete rada u grupi u odnosu na individualni rad s djetetom. Istaknuta je i potreba za službenim prijevodom VB-MAPP procjene kako bi svi stručnjaci koristili istu terminologiju, kako bi se umanjile nejasnoće i kako bi se ubrzao proces procjene.

Iz svega proizlazi i potreba za daljnjim istraživanjima vezanih za korištenje VB-MAPP procjene. Prvenstveno se to odnosi na potrebu za istraživanjima psihometrijskih obilježja instrumenta, odnosno valjanosti i pouzdanosti, kojih ne nedostaje samo u hrvatskoj literaturi, već i u inozemnoj. Rezultati su pokazali i kako je objektivnost pojedinih dijelova procjene (Procjena prepreka i Procjena za tranziciju) ugrožena česticama koje nisu dovoljno mjerljive, što se pokazalo i u još jednom istraživanju (Montallana i sur., 2019). Zbog toga su potrebna kvantitativna istraživanja kojima bi se provjerila prethodno navedena tvrdnja. Kako bi se instrument zaista mogao koristiti kao objektivna mjera djetetovog verbalnog ponašanja, potrebno je provesti prilagodbu za hrvatski kontekst i standardizaciju na hrvatskoj populaciji.

6. LITERATURA

1. Američka psihijatrijska udruga. (2014): Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje (DSM-5), hrvatsko izdanje. Jastrebarsko: Naklada Slap.
2. Barnes, C.S., Mellor, J.R., Rehfeldt, R.A. (2014): Implementing the Verbal Behavior Milestones and Placement Program (VB-MAPP): Teaching Assessment Techniques. *The Analysis of Verbal Behavior*, 30, 36-47. DOI: 10.1007/s40616-013-0004-5
3. Bishop, S.L., Luyster, R., Richler, J., Lord, C. (2008): Diagnostic Assessment. U: Chawarska, K., Klin, A., Volkmar, F.R. (ur.): *Autism Spectrum Disorders in Infants and Toddlers: Diagnosis, Assessment and Treatment*. (str. 23-49). New York: Guilford Press.
4. Braun, V., Clarke, V. (2006): Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), 77-101.
5. Bujas Petković, Z., Frey Škrinjar, J. (ur.) (2010): *Poremećaji autističnog spektra: značajke i edukacijsko-rehabilitacijska podrška*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Capanec, M., Šimleša, S., Stošić, J. (2015): Rana dijagnostika poremećaja iz autističnog spektra – teorija, istraživanja i praksa. *Klinička psihologija*, 8 (2), 203-224.
7. Constantino, J.N., Gruber, C.P. (2005): *Social Responsiveness Scale*. Los Angeles: Western Psychological Services.
8. Corbett, B.A., Carmean, V., Fein, D. (2009): Assessment of Neuropsychological Functioning in Autism Spectrum Disorders. U: Goldstein, S., Naglieri, J.A., Ozonoff, S. (ur.): *Assessment of Autism Spectrum Disorders*. (str. 253-289). New York: Guilford Press.
9. Di Renzo, M., Guerriero, V., Petrillo, M., Racinaro, L., Vanadia, E., Bianchi di Castelbianco, F. (2020): A comprehensive assessment process for children with autism spectrum disorders. *Advances in Autism*, 6 (2), 95-108. DOI 10.1108/AIA-09-2018-0031
10. Dixon, M.R., Belisle, J., Stanley, C., Rowsey, K., Daar, J.H., Szekely, S. (2015): *Toward a Behavior Analysis of Complex Language for Children with*

Autism: Evaluating the Relationship between PEAK and the VB-MAPP.
Journal of Developmental and Physical Disabilities, 27, 223-233. DOI:
10.1007/s10882-014-9410-4

11. Durocher, J.S. (2011): Assessment for the Purpose of Instructional Planning for Students with Autism Spectrum Disorders. U: Boutot, E.A., Smith Myles, B. (ur.): *Autism spectrum disorders: foundations, characteristics, and effective strategies*. (str. 34-67). Boston: Pearson.
12. Goldstein, S., Ozonoff, S. (2009): Historical Perspective and Overview. U: Goldstein, S., Naglieri, J.A., Ozonoff, S. (ur.): *Assessment of Autism Spectrum Disorders*. (str. 1-17). New York: Guilford Press.
13. Gould, E., Dixon, D.R., Najdowski, A.C., Smith, M.N., Tarbox, J. (2011): A review of assessments for determining the content of early intervention programs for autism spectrum disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 5, 990-1002. DOI: 10.1016/j.rasd.2011.01.012
14. Grannan, L., Rehfeldt, R.A. (2012): Emergent Intraverbal Responses via Tact and Match-to-Sample Instruction. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 45 (3), 601-605. DOI: 10.1901/jaba.2012.45-601
15. Gunby, K.V., Carr, J.E., LeBlanc, L.A. (2010): Teaching Abduction-Prevention Skills to Children with Autism. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 43 (1), 107-112.
16. Hogan, K., Marcus, L.M. (2009): From Assessment to Intervention. U: Goldstein, S., Naglieri, J.A., Ozonoff, S. (ur.): *Assessment of Autism Spectrum Disorders*. (str. 318-338). New York: Guilford Press.
17. Klinger, L.G., O'Kelly, S.E., Mussey, J.L. (2009): Assessment of Intellectual Functioning in Autism Spectrum Disorders. U: Goldstein, S., Naglieri, J.A., Ozonoff, S. (ur.): *Assessment of Autism Spectrum Disorders*. (str. 209-252). New York: Guilford Press.
18. Lord, C., Luyter, R., Gotham, K., Guthrie, W. (2012): *Autism Diagnostic Observation Schedule, second edition (ADOS-2) manual*. Torrance, CA: Western Psychological Services.
19. Lotfizadeh, A.D., Kazemi, E., Pompa-Craven, P., Eldevik, S. (2018): Moderate Effects of Low-Intensity Behavioral Intervention. *Behavior Modification*. DOI: 10.1177/0145445518796204

20. Mason, L.L., Andrews, A. (2014): Referent-Based Verbal Behavior Instruction for Children with Autism. *Behavior Analysis in Practice*, 7, 107-111. DOI: 10.1007/s40617-014-0018-z
21. Miles, M.B., Huberman, A.M. (1994): *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook* (2). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
22. Montallana, K.L., Gard, B.M., Lotfizadeh, A.D., Poling, A. (2019): Inter-Rater Agreement for the Milestones and Barriers Assessments of the Verbal Behavior Milestones Assessment Program (VB-MAPP). *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 49, 2015-2023. DOI: 10.1007/s10803-019-03879-4
23. Naglieri, J.A., Chambers, K.M. (2009): *Psychometric Issues and Current Scales for Assessing Autism Spectrum Disorders*. U: Goldstein, S., Naglieri, J.A., Ozonoff, S. (ur.): *Assessment of Autism Spectrum Disorders*. (str. 55-90). New York: Guilford Press.
24. Ozonoff, S., Goodlin-Jones, B.L., Solomon, M. (2005): Evidence-based Assessment of Autism Spectrum Disorders in Children and Adolescents. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychiatry*, 34 (3), 523-540.
25. Partington, J.W. (2008): *The Assessment of Basic Language and Learning Skills-Revised: Scoring Instructions and IEP Development Guide*. Pleasant Hill, CA: Behavior Analysts.
26. Paul, R., Wilson, K.P. (2009): *Assessing Speech, Language, and Communication in Autism Spectrum Disorders*. U: Goldstein, S., Naglieri, J.A., Ozonoff, S. (ur.): *Assessment of Autism Spectrum Disorders*. (str. 171-208)). New York: Guilford Press.
27. Perry, A., Condillac, R.A., Freeman, N.L. (2002): Best practices and practical strategies in the assessment and diagnosis of autism. *Journal on Developmental Disabilities*, 9, 61-75.
28. Rutter, M., Le Couteur, A., Lord, C. (2003): *Autism Diagnostic Interview - Revised*. Los Angeles: Western Psychological Services.
29. Schopler, E., Lansing, M.D., Reichler, R.J., Marcus, L.M. (2005): *Psychoeducational Profile - Third Edition*. Austin, TX: PRO-ED.
30. Shea, V., Mesibov, G.B. (2009): *Age-Related Issues in the Assessment of Autism Spectrum Disorders*. U: Goldstein, S., Naglieri, J.A., Ozonoff, S. (ur.): *Assessment of Autism Spectrum Disorders*. (str. 117-137)). New York: Guilford Press.

31. Skinner, B.F. (1957): Verbal Behavior. New York: Appleton-Century-Crofts.
32. Stauch, T., LaLonde, K., Plavnick., J.B., Savana Bak, M.Y., Gatewood, K. (2017): Intraverbal Training for Individuals with Autism: The Current Statuo f Multiple Control. *Analysis of Verbal Behavior*, 33, 98-116. DOI: 10.1007/s40616-017-0079-5
33. Stošić, J., Lisak, N., Pavić, A. (2016): Bihevioralni pristup problemima ponašanja osoba s intelektualnim teškoćama i razvojnim poremećajima. *Socijalna psihijatrija*, 44 (2), 140-151.
34. Sundberg, M.L. (2014): The Verbal Behavior Milestones Assessment and Placement Program: The VB-MAPP (2). Concord, CA: AVB Press.
35. Tkalac Verčić, A., Sinčić Ćorić, D., Pološki Vokić, N. (2010): Priručnik za metodologiju istraživačkog rada: kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje. Zagreb: M.E.P.
36. Vuksan, R., Stošić, J. (2018): Bihevioralni pristup podučavanju jezika - metoda verbalno ponašanje. *Logopedija*, 8 (1), 21-27.

12. PRILOZI

Prilog 1: Informativni letak

**POZIV NA
SUDJELOVANJE
U
ISTRAŽIVANJU**

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko-rehabilitacijski
fakultet

**„VB - MAPP PROCJENA U RADU S
DJECOM S POREMEĆAJEM IZ
SPEKTRA AUTIZMA“**

SVIBANJ, 2020.

**ČAST NAM JE POZVATI VAS U DA BUDETE VRIJEDAN
SUGOVORNIK U NAŠEM ISTRAŽIVANJU!**

Glavni istraživač i kontakt osoba:

Lidija Gojević, studentica diplomskog studija
Edukacijske rehabilitacije na
Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu
Sveučilišta u Zagrebu
e-mail: [REDACTED]
mob: [REDACTED]

Članovi istraživačkog tima:

doc. dr. sc. Jasmina Stošić
(Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu)

Koja je tema istraživanja i zašto se ono provodi?

Istraživanje se bavi procjenom djece s poremećajem iz spektra autizma pomoću VB-MAPP-a. Cilj je saznati kako izgleda postupak procjene, i to proučavanjem prikaza jednog slučaja i uzimanjem u obzir perspektive stručnjaka koji ovaj instrument provode. Rezultati istraživanja bit će korišteni u svrhu izrade diplomskog rada glavnog istraživača.

Zašto baš Vi?

S obzirom na Vaše iskustvo u radu s djecom s poremećajem iz spektra autizma i iskustvo korištenja VB-MAPP-a, zanima nas Vaša perspektiva u odnosu na instrument procjene.

Koja je Vaša uloga?

Želimo čuti o Vašem iskustvu korištenja VB-MAPP-a: Koliko ga često koristite? Koliko Vam je koristan? Koliko i kako ga trebate prilagođavati Vašim uvjetima rada? Čime ste zadovoljni, a čime ne? **Pozivamo Vas na sudjelovanje u intervjuu u kojemu biste nam dali odgovore na ova i druga pitanja.**

Prilog 2: Suglasnost za sudjelovanje u istraživanju

SUGLASNOST ZA SUDJELOVANJE U ISTRAŽIVANJU

Datum i mjesto: _____

Istraživač/i: _____

Sudionik: _____

Molimo Vas za suglasnost za sudjelovanje u istraživanju o perspektivi stručnjaka u korištenju VB-MAPP procjene. Svrha istraživanja je od Vas dobiti podatke o iskustvu korištenja VB-MAPPA, izazovima s kojima ste se susretali i Vašem mišljenju o mogućnostima primjene u hrvatskim uvjetima. Vjerujem kako Vi na temelju svog radnog iskustva možete najbolje dati doprinos u dobivanju uvida o perspektivi stručnjaka u korištenju VB-MAPPA. Vaše mišljenje je od iznimne važnosti. Istraživanje će se provesti putem telefonskog ili internetskog intervjua.

U nastavku je objašnjen postupak provedbe istraživanja

Tijekom istraživačkog postupka od Vas se očekuje sudjelovanje u polustrukturiranom intervjuu koji će tematski pokrivati pitanja u vezi s Vašim iskustvima korištenja VB-MAPPA, izazovima s kojima ste se susretali i Vašim mišljenjem o mogućnostima korištenja u hrvatskim uvjetima. Provedba intervjua trajat će oko pola sata do 45 minuta. Razgovor će se snimati u svrhu prikupljanja informacija o perspektivi stručnjaka u korištenju VB-MAPPA. Potom će snimljene informacije biti doslovno prepisane, analizirane i objašnjene.

Sudjelovanje u ovom intervjuu je dobrovoljno. Podaci prikupljeni tijekom istraživanja neće biti predstavljeni bez zaštite Vašeg identiteta, neće se navoditi imena i prezimena ili druge informacije o Vama kao sudioniku istraživanja koje mogu otkriti identitet. Rezultati istraživanja i preporuke koje iz njega proizlaze bit će dio diplomskog rada te predstavljeni na javnoj obrani diplomskog rada.

U sklopu ovog istraživanja sudionicima se jamči anonimnost i korištenje prikupljenih podataka isključivo za potrebe istraživanja, a slijedeći principe Etičkog kodeksa Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju (Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, 2006).

Ako ste suglasni za sudjelovanje u istraživanju molimo Vaš potpis! Potpisani dokument možete skenirati ili fotografirati te ga poslati na: lidgoj@gmail.com

Istraživač/i

Sudionik istraživanja

Tablica 2.

Tablica 2. Kodiranje podataka za istraživačko pitanje: "Na koji se način stručnjaci pripremaju za korištenje VB-MAPP procjene?"

Istraživačko pitanje: "Na koji se način stručnjaci pripremaju za korištenje VB-MAPP procjene?"			
TEMATSKO PODRUČJE: Priprema za provođenje VB-MAPP procjene			
IZJAVE SUDIONIKA	KODOVI	POTKATEGORIJE	KATEGORIJE
<p>"2017. kad je bila predavačica koja je održala par predavanja u travnju za VB-MAPP, na to sam se prijavila (...) pa nisam mogla sudjelovati nažalost, ali sam onda proučavala sama tu literaturu pa sam... po dolasku u ustanovu smo imali jedno predavanje (...) gdje smo to prošli i gdje smo prošli zajedno protokole" (S)</p>	<p>Sudionica nije bila u mogućnosti sudjelovati na predavanju o VB-MAPP-u te je prvo samostalno proučavala literaturu, a zatim imala predavanje o instrumentu unutar radnog kolektiva</p>	<p>Proučavanje literature</p> <p>Edukacija unutar radnog kolektiva</p>	<p>Oblici pripreme</p>
<p>"Kad smo mi tek imale prvi taj susret i sastanak, odnosno to predavanje od N.N., meni je tu sve bilo moram priznat', gibbrish jer sam morala sebi to sama provest' i uč' u to. Možda je netko drugi mogao to sebi puno brže i jednostavnije povezati sa svim tim" (S)</p>	<p>Sudionici je predavanje bilo nejasno. Ističe se potreba za samostalnim provođenjem i mogućnost da to nije potreba drugih stručnjaka</p>	<p>Edukacija unutar radnog kolektiva</p> <p>Nejasnoće edukacije</p> <p>Početak provođenja kao sredstvo razumijevanja</p>	<p>Oblici pripreme</p>
<p>"To ti je bila vikend edukacija" (H)</p> <p>"Dva dana po, pa jedno 5, 6 sati. Jel' tak'? Ak' ne i više." (A)</p> <p>"Da, s tim da smo i ovaj online tečaj. To je trajalo... kol'ko je to bilo sati, ne mogu se sad točno</p>	<p>Sudjelovanje u vikend edukaciji, 5 ili 6 sati dnevno</p> <p>Sudjelovanje u online tečaju u kojemu su pomoću videa objašnjena područja ispitivanja i verbalni operanti</p>	<p>Dvodnevna edukacija</p> <p>Online tečaj</p>	<p>Oblici pripreme</p>

<p><i>sjetit'. Ali kroz videe smo, onak' prolazili kak' koje područje ispitati i objasnili su nam za pojedine verbalne operante, malo da ih bolje razumijemo.” (H)</i></p>			
<p><i>“Predavač je imao jako puno videa. S tim da smo mi bili u prednosti jer mi smo već prošli sa supervizoricom sve to i već smo počeli zapravo radit' VB-MAPP s djecom. Tako da je nama, apsolutno, čak neke stvari, su nam bile sasvim jasne i bilo nam je to zanimljivo, al' nije nam bilo tol'ko to potrebno kao nekima koji se prvi put susreću s tim. Znači ona je učila detaljno neke stvari, kak' se ispunjava instrument. Ali baš je stavila puno praktičnih primjera, što je mislim jako dobro. I nemoguće je drugačije zapravo pokazat' neke stvari.” (A)</i></p>	<p>Na edukaciji je korišteno puno videa</p> <p>Prednost prethodnog korištenja procjene</p> <p>Zanimljivo, ali ne toliko potrebno kao onima koji nisu započeli provođenje</p> <p>Detaljno podučavanje korištenja i upotreba praktičnih primjera</p>	<p>Dvodnevna edukacija</p> <p>Početak provođenja kao sredstvo razumijevanja</p> <p>Korisnost edukacije</p>	<p>Oblici pripreme</p>
<p><i>“Kad jednog dana bude stvarno preveden, ali mislimo da definitivno treba ljudima edukacija iz VB-MAPP-a i da bi on definitivno trebao biti za rehabilitatore.” (A)</i></p>	<p>Edukacija iz VB-MAPP-a je potrebna</p> <p>VB-MAPP je instrument za rehabilitatore</p>	<p>Korisnost edukacije</p> <p>Profili stručnjaka koji bi trebali koristiti VB-MAPP</p>	<p>Oblici edukacije</p> <p>Predznanje</p>
<p><i>“Jer ja sam ti na početku, dok smo ga uveli, sam sa svojim suprugom isprobavala VB-MAPP. Jer sam htjela da dok dođem pred dijete, da</i></p>	<p>Isprobavanje procjene na drugoj osobi kako bi se povećala spremnost za procjenu s djetetom</p>	<p>Isprobavanje procjene s drugima</p>	<p>Oblici pripreme</p>

<p><i>budem poluspremna, kad već ne mogu bit' potpuno spremna, al' da bar znam di mi je kaj, di su mi koje sličice.” (H)</i></p>			
<p><i>“Ta edukacija, ok, mislim vikend edukacija. Ne znam jel' se može proć' kroz sve, ali trebala bi trajat' par dana. (...) Ali bar ono, isprobati jedan na drugome, da barem imaš neko, to početno iskustvo.” (H)</i></p>	<p>Nesigurnost može li se sve proći u dva dana</p> <p>Potreba za višednevnom edukacijom i za isprobavanjem procjene na drugima radi stjecanja iskustva</p>	<p>Trajanje edukacije</p> <p>Isprobavanje procjene na drugima</p>	<p>Oblici pripreme</p>
<p><i>“I onda kasnije smo išli službeno na edukaciju na ERF-u. (...) Pa to je bila dvodnevna edukacija gdje smo imali praktične primjere i teorijski dio. (...) Bila je korisna u informativnom smislu. Bila je korisna u ovom teorijskom dijelu, čisto da te upozna s time, što je to, na koji način bojat' kućice... Ali realno, u dva dana nije moguće ništa puno više od toga i zapravo ti moraš krenuti, početi, pročitati cijeli Priručnik i drugi dio, znači dio koji se odnosi na sam Protokol, početi to raditi da bi naučila to provoditi. Tako da edukacija je bila ta dva dana čisto osnovne informacije.” (M)</i></p>	<p>Odlazak na službenu dvodnevnu edukaciju na ERF-u s praktičnim primjerima i teorijskim dijelom</p> <p>Korisnost u teorijskom dijelu, nemogućnost za više od toga u 2 dana</p> <p>Potreba za samostalnim čitanjem literature i provođenjem kako bi se naučilo provoditi procjenu</p>	<p>Dvodnevna edukacija</p> <p>Korisnost edukacije</p> <p>Trajanje edukacije</p> <p>Početak provođenja kao sredstvo razumijevanja</p> <p>Proučavanje literature</p>	<p>Oblici pripreme</p>
<p><i>“Mislim da je bilo dva dana u pitanju, na našem fakultetu. Bili su</i></p>	<p>Slušanje predavanja na dvodnevnoj edukaciji</p>	<p>Dvodnevna edukacija</p>	<p>Oblici pripreme</p>

<p><i>predavači, iskreno, ne sjećam se kak' se sad zovu. Uglavnom, bilo je format: slušaš predavanje. Nije bilo kol'ko se sad sjećam, dakle nekih iskustvenih radionica ili nečeg, da bi mogli probati možda konkretno izvježbat' međusobno. Što bi meni osobno puno pomoglo, da smo imali prilike možda na taj način upotpunit dio procjene.</i>” (P)</p>	<p>Nedostatak iskustvenih radionica i međusobnog isprobavanja što bi sudionici puno pomoglo kako bi se upotpunila edukacija</p>	<p>Nedostatak iskustvenih radionica Potreba isprobavanja procjene s drugima</p>	
<p><i>“S kolegicom N.N. imale superviziju, znači, u smislu, što nam nije jasno, što bi možda trebalo obratiti pozornost obzirom na način rada koji imamo u ustanovi.”</i> (S)</p>	<p>Supervizija s kolegicom koja je objašnjavala nejasnoće i upućivala na što obratiti pozornost s obzirom na način rada</p>	<p>Podrška unutar radnog kolektiva</p>	<p>Supervizija</p>
<p><i>“Kad sam pripremala materijale, pripremala se za to testiranje, vidjela što bi mi moglo bit' problem, nejasnoće (...) samo sam htjela potvrdit', iako mi je bilo logično da nećemo uzastopno 15 puta od djeteta tražiti neku demonstraciju... Recimo došla je kolegica do mene i onda smo to prošli, i te prepreke, i još smo malo bile razgovarale kako je moguće pisat' te programe pa mi je kolegica pokazala kako su oni pisali izvješća dok je ona radila u...</i>” (S)</p>	<p>Po uočavanju nejasnoća prilikom pripreme, kolegica bi došla do sudionice te bi one zajedno prošle kroz taj dio</p> <p>Kolegica je pokazivala kako su se pisala izvješća na njenom prethodnom radnom mjestu</p>	<p>Podrška unutar radnog kolektiva</p>	<p>Supervizija</p>

<p><i>“Ona je meni bila dovoljna zato što sam došla s konkretnim stvarima koje sam prošla” (S)</i></p>	<p>Podrška kolegice je bila dovoljna zbog konkretnosti upita</p>	<p>Podrška unutar radnog kolektiva</p> <p>Specifična supervizija</p>	<p>Supervizija</p>
<p><i>“Jer može bit' teoretski jasno. Ti kad pročitaš, nije to tak komplicirano, al tek kad počneš primjenjivat', uhvatiš neke stavke koje ti nisu sasvim jasne. I onda je nama super što možemo otkomunicirat' to zajedno.” (A)</i></p>	<p>Nakon početka primjene uočavaju se stavke koje su nejasne</p> <p>Situaciju olakšava mogućnost međusobnog komuniciranja teškoće</p>	<p>Početak provođenja kao sredstvo razumijevanja</p> <p>Podrška unutar kolektiva</p>	<p>Oblici edukacije</p> <p>Supervizija</p>
<p><i>“Nama je bilo super u tom procesu učenja VB-MAPP-a da smo mogle pitat' svoju supervizoricu za to sve. Dakle, imale smo njenu podršku, a i međusobno smo se isto dogovarali ako nam ne bi bilo jasno.” (H)</i></p>	<p>Mogućnost postavljanja pitanja supervizorici iz ABA-e</p> <p>Međusobni dogovori u slučaju nejasnoća</p>	<p>Podrška supervizorice iz ABA edukacije</p> <p>Podrška unutar kolektiva</p>	<p>Supervizija</p>
<p><i>“Mi smo gotovi sa supervizijom, ali za vrijeme kad smo počinjali s VB-MAPP-om, onda nas je ona supervizirala. Znači njoj smo slali zapravo i VB-MAPP-ove, odnosno te protokole, sažetke ... (A)</i></p>	<p>Pri početku korištenja VB-MAPP-a, supervizorici iz ABA-e su slali ispunjeni protokoli i sažetci, ona je supervizirala</p>	<p>Podrška supervizorice iz ABA edukacije</p>	<p>Supervizija</p>
<p><i>(Mislite li da Vam treba još neka dodatna podrška?)</i></p>	<p>Sudionica nema trenutnu potrebu za podrškom, ali razmišlja o budućim procjenjivačima</p>	<p>Specifična supervizija</p>	<p>Supervizija</p>

<p><i>“Ne treba nam, ali razmišljamo što će trebat' ljudima koji će početi koristit' VB-MAPP.” (A)</i></p>			
<p><i>“I baš sad, dok zapravo superviziramo ove nove kolege koji su nam došli u grupu, nije tol'ko jednostavno. I dalje oni pitaju nas za savjet. I zato mislim da ako i prođeš edukaciju, trebala bi postojat mogućnost da osoba ima nekoga tko...” (H)</i></p> <p><i>“Osim vas mlađih koji ste imali dovoljno kolegija pa ste tamo dobili nekakvo predznanje i bazu, ali mi govorimo o kolegama koji su stariji i koji nisu to imali. Znači čak i rehabilitatorima treba dodatna edukacija iz VB-MAPP-a.” (A)</i></p>	<p>Tijekom supervizije unutar kolektiva, kolege pitaju za savjet</p> <p>Nakon edukacije, potrebna je mogućnost da osoba ima nekoga za pitanja</p> <p>Supervizija nije toliko potrebna osobama s predznanjima (mlađim generacijama) u odnosu na starije kolege</p> <p>I rehabilitatorima treba dodatna edukacija iz VB-MAPP-a</p>	<p>Podrška unutar kolektiva</p> <p>Specifična supervizija</p> <p>Potrebna predznanja</p> <p>Korisnost edukacije</p>	<p>Supervizija</p> <p>Predznanje</p> <p>Oblici pripreme</p>
<p><i>“Da, trebala bi biti edukacija i neka supervizija. Bar kratko.” (A)</i></p>	<p>Potrebne su edukacija i barem kratko, supervizija</p>	<p>Korisnost edukacije</p> <p>Specifična supervizija</p>	<p>Oblici pripreme</p> <p>Supervizija</p>
<p><i>“Pa vezano konkretno za VB-MAPP nije bilo nikakvih supervizija nakon edukacije. Supervizije koje mi imamo, imamo od naše supervizorice za cijelu udругu, nije vezano uz VB-MAPP. Ali VB-MAPP je glavni instrument koji koristimo, tako da uvijek kad imamo neka pitanja, konzultiramo se u timu.”</i></p>	<p>Nije bilo specifičnih supervizija za VB-MAPP nakon edukacije</p> <p>Supervizije su prisutne za ukupni rad, a ne za VB-MAPP odvojeno</p>	<p>Podrška unutar kolektiva</p>	<p>Supervizija</p>

<p><i>To nam je jako korisno da međusobno na timskim sastancima.” (M)</i></p>	<p>O pitanjima se konzultira timski, što je jako korisno</p>		
<p><i>“Odradili smo edukaciju, znači ta osoba koja je vodila edukaciju nije supervizor u vidu toga da bi se kasnije vodilo.” (P)</i></p>	<p>Osoba koja je vodila edukaciju ne supervizira provođenje</p>	<p>Specifična supervizija</p>	<p>Supervizija</p>
<p><i>“Naravno da bi bilo dobro da imamo nekog tko to može opisat'. Ja sam u superviziji vezano uz RBT kao bihevioralni tehničar gdje dobivam superviziju od svog mentora u obliku podučavanja, pa tako samim tim i kroz VB-MAPP zato što je isto u tom području kolegica mentorica radila. Nemam konkretno od tih autora ili osobe koja je nama vodila edukaciju, jer to nije, poslije toga se dakle nije ništa nudilo.” (P)</i></p>	<p>Bilo bi dobro imati nekoga za pitanja o procjeni</p> <p>Mentor iz RBT edukacije podučava i krz VB-MAPP jer je mentorica radila i na tom području</p> <p>Nema službene supervizije od autora ili voditelja edukacije</p>	<p>Specifična supervizija</p> <p>Podrška supervizorice iz ABA edukacije</p>	<p>Supervizija</p>
<p><i>“Ali ono što je meni bilo, je što sam imala dosta veliko predznanje, sa kad sam išla na onaj prvi ciklus ABA-e, i što su meni bili poznati šta je zahtijevanje, i što je to imenovanje...” (S)</i></p>	<p>Upoznatost s pojmovima zahvaljujući edukaciji iz ABA-e</p>	<p>Potrebna predznanja</p>	<p>Predznanje</p>
<p><i>“... imala super kolegije vezane uz postavljanje ciljeva i cijelu tu priču. Tako da to mi je dalo jako dobar uvod i kad sam</i></p>	<p>Kolegiji o postavljanju ciljeva dobar uvod za RBT edukaciju</p>	<p>Potrebna predznanja</p>	<p>Predznanja</p>

<p><i>kasnije krenula na RBT edukaciju, to me baš, onak' sve nekako lijepo teklo, veže mi se jedno na drugo. Počevši od ERF-a pa kad sam počela raditi ABA-u konkretno, VB-MAPP i tako.</i>” (M)</p>	<p>Znanja se nadograđuju: od ERF-a preko RBT-a do VB-MAPP-a</p>		
<p><i>“Bez obzira da li završio RBT ili samo ERF, tko završi edukaciju može ju koristiti'. Isto k'o POJVU ili Male korake. Mislim da svi mi k'o stručnjaci rastemo i možemo se učiti', mislim, i trebamo se učiti' i rast' cijeli život. RBT mi pomaže u smislu da upotpunjuje, ali sasvim sigurno mislim da je to vrlo vrijedan instrument koji se može koristiti dakle u cijeloj Hrvatskoj nakon što završiš ERF.”</i> (P)</p>	<p>Po završetku RBT-a ili ERF-a i edukacije, procjena se može koristiti</p> <p>Stručnjaci trebaju učiti i rasti cijeli život</p> <p>RBT upotpunjuje znanja</p> <p>Instrument se može koristiti u cijeloj Hrvatskoj nakon završetka ERF-a</p>	<p>Profili stručnjaka koji bi trebali koristiti VB-MAPP</p> <p>Cjeloživotno učenje</p>	<p>Predznanje</p>
<p><i>“2017., kad je bila predavačica koja je održala par predavanja u travnju za VB-MAPP”</i> (S)</p>	<p>Predavačica 2017. drži predavanja o VB-MAPP-u na ERF-u</p>	<p>Predavanja na ERF-u</p>	<p>Prvi susret s VB-MAPP procjenom</p>
<p><i>“Kad smo neka istraživanja čitali, i znam kad sam prvi put čula za VB-MAPP, onak', sam bila oduševljena, vau. (...) Baš sam vapila za nekim testom.”</i> (A)</p> <p><i>“Kad smo bile na toj edukaciji iz ABA-e, skužili smo da BCBA-evi koriste taj VB-MAPP tak da se isto to nadovezalo</i></p>	<p>Oduševljenje nakon čitanja o VB-MAPP-u u istraživanjima</p> <p>Na edukaciji iz ABA-e primijećeno da BCBA-evi koriste VB-MAPP</p> <p>Želja za korištenjem instrumenta kojeg koriste BCBA-evi</p>	<p>Istraživanja</p> <p>Edukacija iz ABA-e</p>	<p>Prvi susret s VB-MAPP-om</p>

<i>jedno na drugo. Pa smo htjeli koristiti taj instrument koji oni koriste.” (H)</i>			
--	--	--	--

Tablica 3.

Tablica 3. Kodiranje podataka za istraživačko pitanje: "Kako izgleda korištenje VB-MAPP procjene u hrvatskoj praksi?"

Istraživačko pitanje: "Kako izgleda korištenje VB-MAPP procjene u hrvatskoj praksi?"			
TEMATSKO PODRUČJE: Korištenje VB-MAPP procjene u hrvatskoj praksi			
IZJAVE SUDIONIKA	KODOVI	PODKATEGORIJE	KATEGORIJE
<i>“Jer ja sam recimo u drugoj ustanovi radila u grupi, gdje su mi djeca svaki dan dolazila i neke procjene sam na taj način puno lakše provela jer vidite dijete svaki dan i s njim ste u neposrednom radu, a ovdje vidite dijete jedanput tjedno...” (S)</i>	U prethodnom radu u grupi djeca su dolazila svaki dan što je olakšalo procjene zbog svakodnevnog neposrednog rada Na trenutnom radnom mjestu vidi dijete jednom tjedno	Prednosti rada u grupi Nedostatci rada 1 na 1	Razlika provođenja procjene u radu s djetetom 1 na 1 i u grupi
<i>“Onaj dio koji me još malo mučilo su stvari koje ja nisam mogla vidjeti, koje sam morala pitati roditelja (...) vezano za pogotovo područje socijalne vještine i kod igre, ne znam, prati drugu djecu...” (S)</i>	Područja socijalnih vještina i igre ne mogu se vidjeti, mora se pitati roditelje	Nedostatci rada 1 na 1 Uključenost roditelja u procjenu	Razlike provođenja procjene u radu s djetetom 1 na 1 i u grupi Roditelji
<i>“Kad bi se provodile sve tri razine, onda je to u našim uvjetima jako teško. U smislu da, nekad roditelji ako dođu, zbog tipa jednog, dva</i>	Teškoće provođenja sve tri razine procjene kada su roditelji trebali doći zbog 1,2 susreta, a zbog procjene trebaju doći 3,4 puta	Nedostatci rada 1 na 1 Prednosti rada u grupi	Razlike provođenja procjene u radu s djetetom 1 na 1 i u grupi

<p><i>susreta, morate im objasniti': Znae, nama bi trebalo 3, 4 možda susreta da mi napravimo tu procjenu. Dok recimo, tipa Centar za autizam, gdje ste vi izloženi djetetu svaki dan i gdje već poznajete neke stvari, puno brži ste u tom pogledu (...) Mislím da je jako dobro za kolegice koje rade u nekim centrima ili institucijama."</i> (S)</p>	<p>U Centru za autizam je svakodnevna izloženost djetetu, poznaju se, procjena je brža</p> <p>Procjena je dobra za kolegice u centrima ili institucijama</p>		
<p><i>"I ja definitivno mislim da je vrtić ili škola savršeno mjesto gdje možeš raditi' takvu procjenu. Jer ima jako puno čestica u kojima ti moraš vidjeti', zapravo, ispunjavati' neke opservacijske dijelove koje netko ne može uopće vidjeti'. A ako pita roditelje, ili neku osobu koja radi s djetetom, ne mora značiti' da će dobiti objektivan odgovor (A)</i></p> <p><i>Da, to je meni nedostatak kad procjenjujem dijete u udruzi. Fali mi taj cijeli dio social behavior. Ne mogu ga procijeniti' pa moram ili tražiti' videe ili ostaviti' samo prazno. (H)"</i></p>	<p>Škola ili vrtić su idealni za procjenu jer je puno čestica koje zahtijevaju opservaciju</p> <p>Kada se pita roditelje ili osobu koja radi s djetetom, upitna je objektivnost</p> <p>Nedostatak rada 1 na 1 je što nedostaje dio socijalnog ponašanja koji se ne može procijeniti bez videa</p>	<p>Prednosti rada u grupi</p> <p>Nedostatci rada 1 na 1</p> <p>Uključenost roditelja u procjenu</p>	<p>Razlike provođenja procjene u radu s djetetom 1 na 1 i u grupi</p> <p>Roditelji</p>
<p><i>"Ako je dijete jedanput tjedno u tretmanu, onda će trebati' više, ako je dijete u poludnevnom</i></p>	<p>Procjena u radu 1 na 1 jednom tjedno traje dulje u odnosu na rad u poludnevnom</p>	<p>Prednosti rada u grupi</p> <p>Nedostatci rada 1 na 1</p>	<p>Razlike provođenja procjene u radu s djetetom 1 na 1 i u grupi</p>

<p><i>boravku gdje ga mogu vidjeti dva dana po 5 sati, onda to može ići i brže (...). Ovi koji su tu... recimo to tako, mogu brže procijeniti i mogu procijeniti vještine koje ne mogu djeci koja su mi u individualnom radu. Ako mi je dijete u individualnom radu, onda ja ne vidim i teško je procijeniti vještine koje se odnose na slijeđenje grupnih uputa. To mi je onda jako teško. U tim situacijama odem nekad s djetetom u grupu sama da isproba te vještine. Ono što je, recimo, lakše procijenit' u individualnom radu su vještine za koje ti treba bolja djetetova koncentracija i tišina.”</i> (M)</p>	<p>boravku gdje je dijete češće i duže</p> <p>U radu u grupi mogu se procijeniti vještine koje se ne mogu u individualnom radu, a odnose se na slijeđenje grupnih uputa - rješenje je odlazak u grupu s djetetom</p> <p>U individualnom radu lakše je procijeniti vještine za koje su potrebne koncentracija i tišina</p>	<p>Prednosti rada 1 na 1</p>	
<p><i>“I ono što je problem kod procjene kad su djeca jednom, ako dijete dolazi jedanput tjedno, ako se desi da je još u međuvremenu bio bolestan ili da je zbog nečeg drugog terapija bila odgođena, može bit da mjesec dana traje procjena i to se isto može desiti da na početku, kad smo krenuli raditi procjenu, nije to toliko, kak' da se izrazim, toliko valjano.”</i> (M)</p>	<p>Kod djece koja dolaze jednom tjedno moguće je oduženje procesa procjene (ako je dijete bolesno, ako se odgodi terapija...) i do mjesec dana između dijelova procjene, što utječe na valjanost</p>	<p>Nedostatci rada 1 na 1</p>	<p>Razlike provođenja procjene u radu s djetetom 1 na 1 i u grupi</p>

<p><i>“Može takav neki cilj lakše provodit unutar grupe jer tu je dijete 5 sati i možda bi tu onda mogla puno prije prikupit' opseg tih riječi.” (P)</i></p>	<p>Cilj prikupljanja većeg broja odgovora brže se dostiže u grupi gdje dijete dulje boravi</p>	<p>Prednosti rada u grupi</p>	<p>Razlike provođenja procjene u radu s djetetom 1 na 1 i u grupi</p>
<p><i>“Sad sam ga koristila isključivo s djecom koja su dolazila kod mene za savjetovanje, u tipa 3 do 5 puta s roditeljem (...) Sad ih imam četvero koji su mi stalni i s njima sam sigurno provela.” (S)</i></p>	<p>VB-MAPP procjena korištena s djecom koja su dolazila više puta u savjetovanje</p> <p>Procjena provedena s četvero djece koja su u stalnom programu</p>	<p>Djeca obuhvaćena procjenom</p>	<p>Učestalost korištenja</p>
<p><i>“Svakih 6 mjeseci. Znači nama djeca dolaze u 9. mjesecu dok kreće grupa. Znači negdje kraj devetog, početak desetog je prva procjena, nakon nekih 5, 6 mjeseci je druga procjena. Ili po potrebi.” (A)</i></p>	<p>Procjena se provodi svakih 6 mjeseci: krajem 9./početkom 10. je prva procjena, a 5-6 mjeseci nakon toga druga; po potrebi drugačije</p>	<p>Vremenski interval između procjena</p>	<p>Učestalost korištenja</p>
<p><i>(Zapravo koristite kod sve djece?)</i></p> <p><i>“Aham, da da.” (A)</i></p>	<p>Procjena se koristi kod sve djece u programu</p>	<p>Djeca obuhvaćena procjenom</p>	<p>Učestalost korištenja</p>
<p><i>“Koristimo ga u početku. Kad dijete dođe, onda napravimo inicijalnu procjenu i radimo procjenu svakih 6 mjeseci. Ali može se desiti da je to i češće, ovisi o napretku djeteta. Znači imam trenutno</i></p>	<p>Po dolasku djeteta provodi se inicijalna procjena i zatim svakih 6 mjeseci, a ovisno o napretku djeteta i češće</p> <p>Sudionica bilježi djetetov rast uz često korištenje VB-MAPP-</p>	<p>Vremenski interval između procjena</p>	<p>Učestalost korištenja</p>

<p><i>jedno dijete kojemu sam baš danas radila opet procjenu, a prošlo je 2 mjeseca od prethodne. Dijete mi rapidno raste gore i onda si uvijek malo još pogledam. VB-MAPP je stalno tu, stalno je uz mene na stolu i kad radim terapije, u toj prostoriji gdje radim terapije, uvijek mi je dobro malo se podsjetiti, pogledati, čekirati, ukoliko je dijete određene vještine već usvojilo, da ne gubimo vrijeme predugo na istim vještinama, nego da idemo brže, dalje, ukoliko dijete ima te mogućnosti.</i>” (M)</p>	<p>a kako bi se podsjetila i označila ako je dijete određene vještine već usvojilo kako se ne bi zadržavali na tim ciljevima, već nastavili dalje ako dijete ima mogućnosti za to</p>		
<p><i>“Kad dijete dođe, znači nakon savjetovališta u direktni rad i započnemo raditi s njim, najčešće je VB-MAPP, ali nije nužno jedino (...) Pa zapravo 80%, možda i više mojih korisnika, mislim s kojima ja radim su djeca s komunikacijskim teškoćama i iz spektra. Tako da u principu, je VB-MAPP najčešće u mom slučaju, u mom radu prisutan.”</i> (P)</p>	<p>VB-MAPP procjena koristi se u radu s djecom s komunikacijskim teškoćama i PSA, što je većina djece s kojom sudionica radi (možda i više od 80%)</p>	<p>Djeca obuhvaćena procjenom</p>	<p>Učestalost korištenja</p>
<p><i>“Ja sam tu radila, napravila sebi, nešto što je meni na neki način bilo brzo, gdje sam za svako dijete u njegov, ajmo reć' mali dosje,</i></p>	<p>Unošenje ukupnih rezultata Procjene miljokaza i Procjene prepreka temeljem čega su određeni individualni ciljevi za dijete prema onom što</p>	<p>Način postavljanja ciljeva</p>	<p>Postavljanje ciljeva</p>

<p><i>word dokument, unijela podatke ukupne, rezultat miljokaza i ukupne rezultate prepreka i onda izvukla pojedine ciljeve za dijete, koji su individualni, koje sam smatrala da bi bili sljedeći korak (...) To sam onda razradila u ciljeve, ali to sam isključivo sebi radila, nisu ponudili nikakav obrazac.” (S)</i></p>	<p>je sudionica smatrala da je sljedeći korak</p> <p>VB-MAPP nije ponudio obrazac za postavljanje ciljeva</p>		
<p><i>“To sam si koristila, to mi je bilo vodilja na neki način. To sam dva-tri puta prelistala, kad tol'ko dugo radite u autizmu... to sam si samo pogledala da vidim jel' idem u dobrom smjeru, ali mislim da osobama koje nisu tol'ko dugo u poslu je definitivno praktično (...) Dobra misao vodilja da vidite otprilike koji bi bio sljedeći korak, što bi dijete u toj fazi trebalo znati i svladati, tako da mislim da je definitivno praktično.” (S)</i></p>	<p>Analiza zadatka kao vodilja, da se vidi ide li se u dobrom smjeru</p> <p>Iskustvo rada s djecom s PSA pomaže u postavljanju ciljeva</p> <p>Analiza zadatka praktična za osobe s manje iskustva</p> <p>Analiza zadatka pokazuje što bi dijete u nekoj fazi trebalo znati</p>	<p>Način postavljanja ciljeva</p> <p>Korištenje analize zadatka</p>	<p>Postavljanje ciljeva</p>
<p><i>“Meni je to super. Ja to obožavam. Ja to koristim i jednom tjedno. Kad raspisujem individualne ciljeve. Jer svaki taj razvojni miljokaz je u analizi zadatka raščlanjen na neke podciljeve pa ono, točno vidim kaj trebam</i></p>	<p>Sudionica koristi analizu zadatka i jednom tjedno pri raspisivanju individualnih ciljeva</p> <p>Razvojni miljokazi su raščlanjeni na podciljeve pa je jasno što još treba postići do miljokaza</p>	<p>Korištenje analize zadatka</p>	<p>Postavljanje ciljeva</p>

<p><i>još postić' da bi došla do tog miljokaza." (H)</i></p>			
<p><i>"To nam je jako važno, posebno kad, na primjer, imamo neko dijete koje sporije napreduje i onda često nam onaj glavni cilj, koji je idući, nije dostižan, i onda taj dio protokola nam je jako koristan jer uspijemo uloviti te malo potciljeve i nijanse koje nedostaju, a pomoći će djetetu da brže napreduje i dođe do sljedećeg važnog cilja. Tako da uvijek koristimo." (M)</i></p>	<p>Važnost analize zadatka za postavljanje ciljeva kod djece sporijeg napretka - omogućava dohvaćanje manjih potciljeva koji pomažu djetetu napredovati i vode do sljedećeg važnog cilja</p> <p>Stalno korištenje analize zadatka</p>	<p>Korištenje analize zadatka</p>	<p>Postavljanje ciljeva</p>
<p><i>"Kod procjene krećem najprije sa svakim onim ciljem, svakim onim milestones i kad vidim onda, da dijete to ne može, da nemamo tu vještinu, pokušavam proć' po task analizi i vidjet da li u tom nekom dijelu postoji neki cilj koji je funkcionalniji za to dijete nego konkretno taj završni milestone. Tako da kod djece koja su možda na nižem razvoju, kognitivno, tu onda najčešće i češće koristim task analizu, odnosno te male korake. No, nije naravno samo to kod njih jer ponekad volim zavirit' u taj task analysis jer mi se čini da ima puno specifičnijih ciljeva, možda funkcionalnijih, koji u</i></p>	<p>Prvo se postavljaju ciljevi prema miljokazima, ako dijete to ne može dostići, pomoću analize zadatka traži se funkcionalniji cilj u tom području</p> <p>Analiza zadatka najčešće se koristi kod djece na nižem kognitivnom razvoju</p> <p>Analiza zadatka ima specifičnije i funkcionalnije ciljeve koji nisu uvijek obuhvaćeni u završno cilju</p>	<p>Način postavljanja ciljeva</p> <p>Korištenje analize zadatka</p>	<p>Postavljanje ciljeva</p>

<p><i>tom završnom cilju nisu možda u tom momentu obuhvaćeni.” (P)</i></p>			
<p><i>“Trebate vježbati, morate biti baš vješti, morate biti brzi, morate bit jako dobro pripremljeni (...) Ja ne mogu ništa učiti napamet, jednostavno moram kontinuirano provodit' taj test, ali kol'ko tol'ko bit' pripremljena, šta bih otprilike trebala i dobro se snalazit' na testu i materijalima...” (S)</i></p>	<p>Potreba za vježbom, brzinom i dobrom pripremom</p> <p>Potreba za kontinuiranim provođenjem procjene i pripremom vezanom za procjenu i materijale</p>	<p>Važnost pripreme i kontinuiranog korištenja</p>	<p>Savjeti za korištenje</p>
<p><i>“To je onaj dio što će budući stručnjaci, morat' malo se upoznat s tim pojmovima, a to je ono što se nudi u priručniku, u uvodu. Tu će jednostavno malo bit', morat' se upoznat' s tim pojmovima, što to znači, kako će to provest', ispitat'.” (S)</i></p>	<p>Upoznavanje s pojmovima putem Priručnika (u uvodu) i proučavanje značenja i načina provođenja</p>	<p>Važnost pripreme i kontinuiranog provođenja</p>	<p>Savjeti za korištenje</p>
<p><i>“Da budete dosta onako vješti, fleksibilni i prilagodljivi. Da znate kad ćete koju česticu ubacit' (...), da nemate praznog hoda kol'ko je to moguće i da što manje izgubite pažnje djeteta i da što više spriječite možda neka nepoželjna ponašanja i kad dođu, da znate na</i></p>	<p>Potreba za fleksibilnošću pri redoslijedu čestica</p> <p>Sprečavanje praznog hoda, gubitka djetetove pažnje i nepoželjnih ponašanja te dobro reagiranje na njihovu pojavu</p>	<p>Način korištenja</p>	<p>Savjeti za korištenje</p>

<i>neki način spasit' stvar.</i> ” (S)			
<i>“Al kažem, najnajveća vrijednost je kad čovjek sam uzme VB-MAPP u ruke i počne sam s djetetom stvarno provodit'.”</i> (A)	Najvrijednije je sam započeti s provođenjem s djetetom	Važnost pripreme i kontinuiranog provođenja	Savjeti za korištenje
<i>“Mislim, VB-MAPP na početku izgleda kao vrlo praktičan i jednostavan kad ga netko uzme u ruku: a super, nije tako velik i detaljan. a mislim da ga treba osoba, baš se dobro upoznat' s njim i na temelju toga napraviti program.”</i> (A)	Iako se procjena čini praktična, jednostavna, ne tako velika ni detaljna, osoba se treba s njom dobro upoznati i temeljem nje raditi program	Važnost pripreme i kontinuiranog korištenja	Savjeti za korištenje
<i>“Sjećam se jednom, dok je kolegica ispitivala jednu malu, da je mala rekla: Dosta više sličica! Tak' da zato treba biti oprezan pri ispitivanju i mijenjat' to.”</i> (H) <i>“I koristit pauze i nagrade.”</i> (A) <i>“I nagrađivanje.”</i> (H)	Pri ispitivanju treba biti oprezan i izmjenjivati čestice kako djetetu ne bi bilo previše te koristiti pauze i nagrade	Način korištenja	Savjeti za korištenje
<i>“... jedno dva ljeta smo (...) koristili za to da radimo materijale jer VB-MAPP baš iziskuje puno materijala. Tak' da smo prvu godinu radili samostalno te kartice, a sljedeću godinu smo našli isto na jednoj</i>	Izrada materijala u trajanju od dva ljeta - prvu godinu samostalna izrada kartica, drugu godinu izrada flipbook-a prema primjerku pronađenom na facebook-u	Priprema materijala Organizacija materijala	Materijali

<p><i>facebook grupi, kak' se zove?" (A)</i></p> <p>"Flipbook" (H)</p> <p><i>"Da, ne znam kak' se zove ta cura, al' da, ta cura izvana je napravila svoj flipbook. Onda smo ga mi isto išle radit'" (A)</i></p> <p><i>To je, ak' si, dobro, nisi imala priliku vidjet, ali to je hrpa sličica. Znači to ti je tipa, ne znam, za jedan miljokaz imenovanja moraš 200 sličica izradit. I mi smo to jedno ljeto zbilja izradile, svaka za sebe. I skužile kad ispituješ dijete, ti moraš imat sve te sličice spremne, grupirane i to ti ne osigurava da budeš uspio u pravom trenutku ono sve izvadit i iskoristit. Jer je nemoguće. Znači to je tol'ko materijala. (...)</i></p> <p><i>Tak' da, flipbook nam je bio spas, totalni spas. Jer onda doslovno registrator u kojem okrećeš stranice po redu i ispituješ dijete, točno ti je raspoređeno. Tipa ako moraš ispitat 4 sličice u nizu, taman su 4 složene i za svako dijete je jednaki raspored, tako da ti procjena bude jednaka za svakoga, to je meni prednost flipbooka. (H)"</i></p>	<p>VB-MAPP iziskuje puno materijala - jako puno sličica</p> <p>Pri procjeni svi materijali trebaju biti spremni i grupirani, ali to ne osigurava uspjeh u snalaženju u materijalima, zbog velike količine</p> <p>Flipbook je registrator u kojemu su sličice poredane za procjenu</p> <p>Prednost flipbooka je što je procjena onda jednaka za svakoga</p>		
<p><i>"I te isto neke zadatke, recimo intraverbal, smo</i></p>	<p>Pripremanje unaprijed zadataka koje će dijete trebati nadopunjavati</p>	<p>Priprema materijala</p>	<p>Materijali</p>

<p><i>si svi, recimo dijete mora nadopuniti 20 rečenica, mi smo si svi ispisali 20 rečenica.”</i> (H)</p>			
<p><i>“Imamo popis svega što treba za napraviti procjenu za VB-MAPP. U početku smo planirale napraviti jedan kovčeg sa svim tim materijalima da imamo sve što nam je potrebno, onda smo skužile da nam zapravo taj jedan kovčeg neće biti dovoljan za cijelu udrugu jer imamo 5 soba. I dešavat će se da svi u isto vrijeme radimo procjenu jer ti treba, tako da smo onda kad imamo zapravo u svakoj sobi materijale koji su nam potrebni. Ali to još nije onako kako bi trebalo biti jer bi trebao biti generalan materijal koji se koristi samo za procjenu i koji ne koristiš u podučavanju, a to je nekad teško jer ni financijski nije moguće da imaš poduplane sve materijale koje nikad nećeš koristiti za igru s djetetom, nego ćeš koristiti recimo, samo kad radiš procjenu. No uspjeli smo nekak' napraviti materijale koji nam trebaju za procjenu. Imamo bazu za sve vizualne materijale koji nam trebaju, onaj dio uparivanja, imenovanja kartica, sve što je potrebno to smo si</i></p>	<p>Potrebno je da svaki terapeut ima svoje materijale za procjenu kako bi svi mogli raditi u isto vrijeme</p> <p>Teškoća je što bi trebao postojati materijal koji se koristi samo za procjenu, a ne i za podučavanje. To je nemoguće iz financijskih razloga</p> <p>Baza svih vizualnih materijala - za uparivanje, imenovanje. Materijali su plastificirani i organizirani u kutijice</p> <p>Korištenje flipbook-a za procjenu</p>	<p>Priprema materijala</p> <p>Izazovi u pripremi</p> <p>Odvojeni materijali za podučavanje</p> <p>Organizacija materijala</p>	<p>Materijali</p>

<p><i>napravili. Znači plastificirali (...) i imamo ovak' u kutijicama za svaki pojedini cilj. Imamo onaj (...) flipbook. To je super stvar i to koristimo za testiranje.” (M)</i></p>			
<p><i>(Imate li poteškoća s pronalaskom svih materijala koji su potrebni u tom trenutku?)</i></p> <p><i>“Pa ne. Zato jer smo si dobro organizirale prostore tako da se nalazi svaki materijal u svojoj određenoj... Rekla bih da je dobra organizacija jako važna, i posebno kad znaš da ti dolazi dijete određene dobi s određenim teškoćama koje si možda već jedanput procijenila pa već znaš procijeniti koji materijali bi ti bili potrebni pa onda prije terapije pripremiš sve materijale koji će biti potrebni za procjenu.” (M)</i></p>	<p>Prostori su organizirani tako da se svaki materijal nalazi na svom mjestu</p> <p>Dobra organizacija je jako važna</p> <p>Prethodna priprema materijala za procjenu s pojedinim djetetom prema njegovoj dobi i teškoćama</p>	<p>Organizacija materijala</p>	<p>Materijali</p>
<p><i>“Imamo spremne sve te rečenice. Znači postoji online za VB-MAPP svi ti materijali koji su potrebni. Znači točno koje bi to rečenice bile (...) sve to imamo unaprijed spremno (...) jer bi bilo teško da moraš svaki put za svako dijete iz glave izmišljati,</i></p>	<p>Unaprijed spremne rečenice za nadopunjavanje (špranca) - izmišljanje iz glave bi bilo teško</p> <p>Svi materijali potrebni za VB-MAPP mogu se naći online</p>	<p>Priprema materijala</p>	<p>Materijali</p>

<p><i>ovako imamo šprancu.” (M)</i></p>			
<p><i>“Da, zaista je puno materijala. Trebalo nam je neko vrijeme da se dobro organiziramo i pripremimo taj dio koji treba. Neki su naravno univerzalni, koji možemo koristiti sa svakim djetetom, dok su neki koje moramo možda individualno prilagoditi djetetu. Dakle možda onaj dio kad govorimo prepoznavanje motivatora ili članova obitelji i tako to. Ono što smo mi pokušali u udruzi je da svaka prostorija u kojoj terapeut radi ima svoje kartice, u smislu da su one organizirani, da li u onim košuljicama sa zipom ili da to u nekim kutijama.” (P)</i></p>	<p>Velika količina materijala</p> <p>Potrebno vrijeme za organizaciju i pripremu</p> <p>Univerzalni i individualno prilagođeni materijali</p> <p>Svaka prostorija za procjenu ima svoje materijale koji su organizirani u košuljicama sa zipom ili kutijama</p>	<p>Priprema materijala</p> <p>Prilagodba materijala</p> <p>Organizacija materijala</p>	<p>Materijali</p> <p>Prilagodbe djetetu</p>
<p><i>“Izazov je bio u tom dijelu, ne koristiti iste materijale prilikom procjene i prilikom podučavanja.” (P)</i></p>	<p>Izazov je ne koristiti iste materijale za procjenu i za podučavanje</p>	<p>Odvojeni materijali za podučavanje</p>	<p>Materijali</p>
<p><i>“Prije same procjene si unaprijed, ajmo reć', pripremiti što ću taj put procjenjivati pa da već imam spremne te kartice ili materijale i naravno pokušavam koristiti ove stvari u prostoru, igračke s kojima je dijete upoznato da možemo</i></p>	<p>Priprema potrebnih materijala prije procjene i korištenje predmeta iz prostora</p>	<p>Organizacija materijala</p>	<p>Materijali</p>

<i>možda kroz to neke stvari procijeniti.” (P)</i>			
“Vizualno je prikazano po tim područjima, možemo prezentirati i stručnom timu i roditeljima da im bude jasnije” (A)	Vizualni prikaz po područjima pojašnjava prezentaciju roditeljima i stručnom timu	Prikaz djetetovog razvoja kao prednost	Roditelji
“Ili vjerovat' roditeljima na riječ, a to nekad zna bit malo zeznuto jer oni često, ne zato što bi htjeli prikazat' dijete u drugačijem svjetlu, nego jednostavno ne vide kroz tu prizmu, da ne znam, zajednička igra ne znači da je dijete pored drugog djeteta, i tako primjeri...” (A)	Teškoća vjerovanja roditeljima na riječ kada ih se pita za neke vještine jer ne razumiju pravo značenje čestica, a ne zbog želje da drugačije prikažu dijete	Uključenost roditelja u procjenu	Roditelji
“Al ono što je velika vrijednost (...) je s roditeljima. Zapravo izvještavanje roditelja o samoj procjeni i zatim o ciljevima za programe i konačno isto imamo crno na bijelo, da se pomoću VB-MAPP-a mogu pokazat' neke stvari, u smislu da ne možemo preskakati' toliko, ne znam neke ciljeve za koje su oni zainteresirani, da neke stvari stvarno su u nekakvoj diskrepanciji. U smislu, a to je ono svojstveno za djecu s autizmom, da mogu bit jako nisko u nekim česticama u miljokazu, a	Vrijedno je izvještavanje roditelja o procjeni i ciljevima te njihovo potkrepljenje Pokazivanje roditeljima da neki ciljevi koje oni žele nisu u skladu s razvojem te im se može teoretski objasniti zašto se treba zadržati na određenom cilju, a ne preskakati na druge ciljeve Pokazivanje roditeljima koliko je dijete tijekom provedbe programa napredovalo	Prikaz djetetove razvojne razine Objašnjavanje ciljeva Prikaz djetetovog napretka	Roditelji

<p><i>opet mogu recimo, bit jako zainteresirani za slova i već čitaju. Tako da im se tu zorno, a i nekako teorijski može objasniti' zašto sad ne bi trebali inzistirat na tome, nego bismo se trebali baviti' s prva dva miljokaza. (...) To nam je super, da nakon 6 mjeseci, možemo isto kroz naš program, kroz naše ciljeve, vidjeti kol'ko je dijete napredovalo, i to je isto roditeljima jako bitno.”</i> (A)</p>			
<p><i>“Kad prikazujem roditeljima, da mogu reć': Trenutno, vještine vašeg djeteta nam ukazuju na to da on u dobi za to. Ponekad ih to zna ono, i zbedirat, i zdepremirat, a ponekad znaju reć': Da, tako sam i pretpostavio da i je.”</i> (H)</p> <p><i>“Jer oni su jako vezani za tu informaciju i uvijek žele i mentalnu dob i uvijek traže od stručnjaka zapravo neku procjenu i onda kad na temelju VB-MAPP-a vide, nekad im je stvarno teško...”</i> (A)</p> <p><i>“I meni je super, to je za njih pojačavajuće, kad vide nakon 6 mjeseci te označeno drugom bojom, što je dijete sve postiglo. Kao, ipak smo se maknuli s neke točke,</i></p>	<p>Mogućnost predstavljanja djetetovih vještina u odnosu na dob roditeljima i njihove reakcije na to koje su različite - od depresije do potvrđivanja</p> <p>Vežanost roditelja na informacije o razvoju i želja za procjenom djeteta</p> <p>Ponavljjanje procjene je pojačavajuće za roditelje, mogu grafički vidjeti što je dijete postiglo</p> <p>Roditeljima je zanimljivo pratiti koliko je još “kućica” ostalo za popuniti, to pomaže razjašnjavanju</p>	<p>Prikaz djetetove razvojne razine</p> <p>Prikaz djetetovog napretka</p>	<p>Roditelji</p>

<p><i>sa nule recimo, polazišne točke, i prema gore idemo, penjemo se. Pogotovo za roditelje koji su kod nas dvije godine, dok vide kol'ko su klinici napredovali i dosegli su svoj plafon u VB-MAPP-u u tim kućicama. To im je uvijek fora, kol'ko još imamo do kraja. Nekak' im je jasnije.” (H)</i></p>			
<p><i>“Je, pitam roditelje, kroz razgovor s njima pokušavam saznati kako to izgleda, na koji način. Ako je moguće, uvijek mi je korisno da snimate neke situacije koje su važne da zajedno to prokomentiramo, da vidimo.” (M)</i></p>	<p>Kroz razgovor s roditeljima saznati informacije o nekom ponašanju ili ih tražiti da donesu snimke ponašanja i zajedno ga komentiraju</p>	<p>Uključenost roditelja u procjenu</p>	<p>Roditelji</p>
<p><i>“Definitivno im olakšava. Općenito, počevši od prihvatanja djetetove teškoće, na samom početku. Kad je dijete u dobi od tri godine, a vještine su mu još uvijek na levelu 1, tada je tomu roditelju vrlo jasno da dijete ima teškoće u razvoju i da zaostaje u odnosu na svoju kronološku dob. To nam je važno u početku, da nije samo moje subjektivno mišljenje kao terapeuta koji radi s njim, nego da imamo vrlo jasne i objektivne kriterije koji nam upućuju što je</i></p>	<p>VB-MAPP olakšava prihvatanje djetetove teškoće prema objektivnim kriterijima koji upućuju na odstupanje, a ne kao subjektivnog mišljenja terapeuta</p> <p>Roditeljima je ponovna procjena motivirajuća da vide koji su se ciljevi dostigli</p> <p>Procjena je važna za postavljanje ciljeva pri pomirivanju roditeljskih želja sa realnošću i</p>	<p>Prikaz djetetove razvojne razine</p> <p>Prikaz djetetovog napretka</p> <p>Objašnjavanje ciljeva</p>	<p>Roditelji</p>

<p><i>odstupanje i što bi dijete u toj dobi trebalo moći imati, trebalo moći napraviti. (...)</i></p> <p>Roditeljima je uvijek motivirajuće, svaki put kad kažemo da idemo raditi ponovnu procjenu, svi jedva čekaju da vide koje kućice smo pobjegli.</p> <p><i>Njima je to, i nama isto terapeutima, i njima roditeljima, jako veliko veselje, kad možemo pobjeći kućice. Jedna je mama rekla da je ovo podsjeća na kućice od tri praščića, stavljam ciglu na ciglu, ciglu na ciglu, polako, ali budemo izgradili sigurnu kućicu koju ništa neće moći otpuhati. To nam je važno kad na primjer, trebamo postavljati ciljeve (...) neki imaju neke želje koje nisu baš realne i kad žele da dijete čita i piše, a dijete nema osnovno sredstvo komunikacije... Tu nam je onda i ovo jako korisno, da kažemo: Da, i nama je to cilj, želimo doći do čitanja i do pisanja, ali da bi došli do toga moramo početi, moramo graditi po redu. To je, prije nego što smo to imali bilo nam je jako teško taj dio objasniti... VB-MAPP nam je stvarno olakšao cijeli taj proces i postavljanje ciljeva i procjenu.” (M)</i></p>	<p>objašnjava redoslijeda ciljeva</p>		
---	---	--	--

<p>“Roditelji su mi individualni kao i djeca (...) Sigurno je puno lakše i zornije prikazat' roditelju putem takve tablice nekakav odnos djetetovog trenutnog stanja i onog što možda želimo i gdje želimo biti. Ili možda kad roditelj ima neka očekivanja od djeteta i sebe i želi doć' do nekog cilja i kad mi pokažemo: U redu, čujemo vas, razumijemo vas, ali vidite gdje smo sad, dakle, što još moramo. Mislim da to pomaže dosta roditeljima i bilo je tu pozitivnih reakcija od roditelja, da su razumjeli. Iako naravno, nije sve u toj tablici, u tom vizualnom dijelu. Dosta roditelji vole čut' da se to opiše, da se da konkretan primjer (...) Uz opis djetetovog stanja, djetetovih jakosti, to što mi prikažemo u njihovom IPP-u nakon procjene uz opisni dio, mislim da je uvijek plus to što mogu imat takav vizualni presjek.” (P)</p>	<p>Individualnost roditelja</p> <p>Zornost prikaza djetetovog razvoja putem tablice</p> <p>Procjena pomaže roditeljima u razumijevanju potrebnih ciljeva u odnosu na njihove željene</p> <p>Uz vizualni dio, roditeljima je važan i opis kojeg da terapeut, kada navodi konkretne primjere</p> <p>Mogućnost vizualnog presjeka kao prednost</p>	<p>Prikaz djetetove razvojne razine</p> <p>Objašnjenje ciljeva</p>	<p>Roditelji</p>
<p>(Koliko Vam treba vremenski da napravite procjenu?)</p> <p>“To je isto vrlo individualno. (A)</p> <p>“Meni je za neku djecu potrajalo mjesec, dva,</p>	<p>Individualna duljina procjene</p> <p>Dugotrajna procjena djece koja nisu mogla držati pažnju</p>	<p>Ovisnost o pažnji</p>	<p>Duljina procjene</p>

<p><i>stvarno. Jer nisu mogli držat' pažnju.” (H)</i></p>			
<p><i>(Koliko Vam treba vremenski da napravite procjenu?)</i></p> <p><i>“To jako ovisi na kojem je levelu dijete jer s porastom djeteta i složenosti vještine je potrebno više vremena za ispitati, a isto tako ovisi i kol'ko je često dijete u tretmanu (...)</i></p> <p><i>Ovaj dio kad sam rekla, ovisi na kojem je levelu, ima djece kojima su vještine na razini 1 i onako dolje, samo na dnu. I u toj situaciji dosta brzo to ide. Mogu odmah i kroz razgovor s roditeljima i kroz samo testiranje vidjeti što je to što dijete ima i što nema.” (M)</i></p>	<p>Duljina ovisi o djetetovoj razvojnoj razini jer s njenim porastom raste i složenost vještina i potrebno vrijeme</p> <p>Ovisi o tome koliko je često dijete u tretmanu</p> <p>Ako je dijete na nižoj razini, procjena je brža</p>	<p>Ovisnost o razvojnoj razini</p> <p>Ovisnost o načinu rada</p>	<p>Duljina procjene</p>
<p><i>“Ovisi o tome koji je način rada, ali ovisi i o djetetu, možda o samoj suradnji ili o ovim barijerama. Djeca koja imaju možda manje tih barijera ili teškoća u suradnji, s njima možda mogu brže napraviti procjenu. Također možda ovisi i o tom dijelu na kojoj razini je dijete, zato što recimo, razina 2 i razina 3 su kompleksniji zadatci pa samim time i procjena određene vještine traje duže. Dijete koje mi je</i></p>	<p>Duljina ovisi o načinu rada i o suradnji ili preprekama djeteta</p> <p>S djecom koja imaju manje prepreka, brže se napravi procjena</p> <p>Na većim razinama su kompleksniji zadatci zbog čega procjena određene vještine traje duže</p> <p>Za dijete na nižoj razini je procjena brža jer su zadatci kraći</p>	<p>Ovisnost o načinu rada</p> <p>Ovisnost o postojanju prepreka</p> <p>Ovisnost o razvojnoj razini</p>	<p>Duljina procjene</p>

<p><i>na razini 1, njega ću vrlo brzo procijenit' jer su zadatci takvi da su brži, kraći. Ovisi zapravo o funkcioniranju djeteta.”</i> (P)</p>	<p>Procjena ovisi o djetetovom funkcioniranju</p>		
--	---	--	--

Tablica 4.

Tablica 4. Kodiranje podataka za istraživačko pitanje: "Koje su sve prilagodbe potrebne pri provođenju VB-MAPP procjene?"

Istraživačko pitanje: "Koje su sve prilagodbe potrebne pri provođenju VB-MAPP procjene?"			
TEMATSKO PODRUČJE: Prilagodbe pri provođenju VB-MAPP procjene			
IZJAVE SUDIONIKA	KODOVI	PODKATEGORIJE	KATEGORIJE
<p><i>“Ja sam VB-MAPP koristila na engleskom, a kad sam pisala sebi ciljeve, pisala sam ih na hrvatskom (...) Iskreno mislim da kad prevedete, ne znam kak' ću se s tim složiti.”</i> (S)</p>	<p>Korištenje VB-MAPP-a na engleskom, a pisanje ciljeva na hrvatskom</p> <p>Nesigurnost u slaganje oko prijevoda</p>	<p>Korištenje na engleskom</p> <p>Usuglašavanje oko termina i prijevoda</p>	<p>Prevođenje</p>
<p><i>“Da, i to nam se isto dešavalo, da imamo engleski rječnik i uopće nekad ne možemo te termine na hrvatskom. I onda zvučimo k'o da se pravimo važni, ali ne možemo, jednostavno, za neke se još usuglasit' koje bi najbolja riječ bila hrvatski. Tak' da onda razmišljamo engleski”</i> (A)</p> <p><i>“Nismo se saživile još sa hrvatskim. Kad smo i učile</i></p>	<p>Korištenje engleskih termina umjesto hrvatskih</p> <p>Zbog nemogućnosti usuglašavanja oko najbolje riječi, razmišljanje na engleskom</p> <p>Učenje i polaganje ispita na engleskom koji je zbog toga bliži</p>	<p>Korištenje VB-MAPP-a na engleskom</p> <p>Usuglašavanje oko termina i prijevoda</p>	<p>Prevođenje</p>

<p><i>na engleskom i polagale ispit na engleskom pa nam je to bliže.” (H)</i></p>			
<p><i>“Da, i materijali su nam na engleskom i onda ispunjavamo još uvijek... Mada smo i prevodili neke stvari. I naravno, kad pričamo s roditeljima, onda ne koristimo engleske riječi, ali puno nam je lakše na engleski... Pa se veselimo da će biti na hrvatski, da se priviknemo na te termine.”</i></p> <p><i>“Da počnemo to koristiti, svakodnevno te hrvatske termine” (H)</i></p>	<p>Korištenje materijala za procjenu na engleskom (op.a., obrazaca) i vlastitih prijevoda</p> <p>Korištenje hrvatskih termina u razgovoru s roditeljima</p> <p>Lakše je koristiti engleski nego hrvatski</p> <p>Veselje zbog mogućnosti službenog prijevoda radi privikavanja na i korištenja hrvatskih termina</p>	<p>Interni prijevodi</p> <p>Službeni prijevod</p>	<p>Prevođenje</p>
<p><i>“Općenito je nama lakše zato što smo prošle edukaciju na engleskom. Općenito nam je lakše koristiti engleske termine, sad isto kad prevodimo, nismo nikako zadovoljni. Ne samo za VB-MAPP, nego za bilo kakve termine. I jako će nam bit teško usuglasit' se oko nekih stvari i onda stvarno trebamo zapamtiti, praktički naučiti neke termine. Jer su nam skroz nekak', ne bi rekla zeznuti, nego onak', nezgodni.” (A)</i></p> <p><i>“Nisu dovoljno specifični kak' su u engleskom recimo.” (H)</i></p>	<p>Prolazak edukacije na engleskom povezan s lakšim korištenjem engleskih termina</p> <p>Nezadovoljstvo hrvatskim terminima i teškoće usuglašavanja oko njih u internom prijevodu</p> <p>Potreba za učenjem termina na hrvatskom</p> <p>Termini na hrvatskom su nedovoljno specifični u odnosu na engleske</p>	<p>Korištenje na engleskom</p> <p>Usuglašavanje oko termina i prijevoda</p>	<p>Prevođenje</p>

<p><i>Da, i cijelo vrijeme moramo si prevoditi. Čak i kad se usuglasimo oko nekog termina, u glavi: Aha. Ne. To je to.” (A)</i></p>	<p>Potreba za prevođenjem s hrvatskog na engleski pri korištenju hrvatskih termina</p>		
<p><i>“A čak i nama će bit korisno, ja mislim, kad budemo krenuli radit' na prijevodu. Vidjet' neke stvari koje, oko kojih se trebamo usuglasit' i kol'ko smo objektivni u nekim stvarima.” (A)</i></p>	<p>Korist rada na prijevodu može biti usuglašavanje i provjera objektivnosti</p>	<p>Usuglašavanje oko termina i prijevoda</p>	<p>Prevođenje</p>
<p><i>“A usuglasit' ćemo se kad prevedemo. I kad nam svima bude... Znaš ono kad prevodiš pa svima bude malo na drugačiji način?” (H)</i></p>	<p>Za usuglašavanje terminologije potreban je prijevod</p> <p>Problem razlika u prijevodima</p>	<p>Usuglašavanje oko termina i prijevoda</p>	<p>Prevođenje</p>
<p><i>“Na početku to stvarno zna bit', onak', malo overwhelming, dok imaš taj instrument u rukama, imaš dijete, a ne znaš se ni snalazit' previše po tome. Zato smo mi pokušavali prilagodit' to na hrvatski, da nam bude što brže. Da kad imamo dijete pred sobom, ne moramo sad čitat' i prevodit' si u glavi i pripremat' materijale, nego već da mi sve bude na hrvatskom pa da mogu iščekirat.” (H)</i></p>	<p>Radi lakšeg i bržeg snalaženja na procjeni, radilo se na internom prijevodu, kako ne bi bilo potrebe još i prevoditi u glavi</p>	<p>Interni prijevod</p>	<p>Prevođenje</p>
<p><i>“Imamo neki interni prijevod koji smo napravili, ali da ti budem iskrena, uvijek se vodim</i></p>	<p>Korištenje internog prijevoda, ali paralelno s izvornikom na engleskom uz veći</p>	<p>Interni prijevod</p> <p>Korištenje VB-MAPP-a na engleskom</p>	<p>Prevođenje</p>

<p><i>ovim na engleskom. Nekako mi je to... Znači paralelno, imam jedan i drugi. Imam prijevod, ali uvijek idem i na izvornu verziju. Posebno što se tiče ovog glavnog priručnika jer taj priručnik nitko nije cijelog preveo nego uglavnom onaj protokol ljudi prevode.” (M)</i></p>	<p>naglasak na izvorniku</p> <p>Prevođenje protokola, a ne priručnika</p>		
<p><i>“Mi smo pokušali krenut u to prevođenje, da si napravimo neku internu. Iako znam da to nije po pravilu. Tako da znam ponekad koristit' taj hrvatski dio, ali uvijek imam dodatno engleski, pogotovo dakle onaj veći dio, ne samo protokol, da si neke stvari malo pojasnim ili provjerim. Ne oslanjam se samo na taj naš interni prijevod.” (P)</i></p>	<p>Izrada internog prijevoda</p> <p>Korištenje internog prijevoda, ali uvijek uz engleski dio, naročito Priručnik radi pojašnjavanja ili provjere</p> <p>Sudionica se ne oslanja isključivo na interni prijevod</p>	<p>Interni prijevod</p> <p>Korištenje VB-MAPP-a na engleskom</p>	<p>Prevođenje</p>
<p><i>“Broj odgovora, recimo, pojedinih, kad vam se traži, ako ne stignete tijekom procjene napraviti u jednoj, onda sam morala raditi u sljedećoj.” (S)</i></p>	<p>Kada ne stigne dobiti sve odgovore u jednoj procjeni, sudionica nastavlja s procjenom u idućem terminu</p>	<p>Rascjepkanost procjene zbog uvjeta rada</p>	<p>Prilagodba uvjetima rada</p>
<p><i>“Koliko je dijete bilo raspoloženo (...) okrenut' na neku aktivnost sa puno pojačivača, puno stvari koje su djeci zanimljive. I to je kod pripreme materijala jako važno (...) Nije baš kao dozvoljeno puno pojačivača za vrijeme procjene, ali obzirom na specifičnost autizma,</i></p>	<p>Ovisno o djetetovom raspoloženju, koristiti aktivnosti s puno pojačivača te pripremiti djetetu zanimljive materijale</p> <p>Ako se gubi djetetova pažnja ili dijete ide u</p>	<p>Korištenje pojačivača</p> <p>Izmjenjivanje čestica/područja procjene</p>	<p>Prilagodbe djetetu</p>

<p><i>mislim da tu treba bit dosta fleksibilan u onom da vidite kad gubite pažnju djeteta, interes, kad dijete ide u nepoželjna ponašanja, da onda razmislite o rasporedu čestica” (S)</i></p>	<p>nepoželjna ponašanja, razmisliti o rasporedu čestica</p>		
<p><i>“A čak i kad prilagodiš, opet moraš određenom djetetu isto prilagođavati'. Jer, recimo, ja imam dijete koje receptivno ne zna pokazat u flipbook-u, ali kad mu daš sličice, onda ti može dat' sličicu. I to je isto, mislim, netko tko nema iskustvo s tim djetetom, ne bi to znao. Nego bi rekao: ok, mali ne razumije. Tak' da čak i kad imaš flipbook, opet moraš individualno gledat dal' dijete stvarno razumije to što ga pitaš ili ne.” (A)</i></p>	<p>Potrebna prilagodba pojedinom djetetu</p> <p>Prilagodba načina na koji dijete odgovara na čestice, odnosno koristi materijale</p> <p>Potrebno poznavanje djeteta i individualan pristup</p>	<p>Prilagodbe materijala i njihove primjene</p>	<p>Prilagodbe djetetu</p>
<p><i>“Da, i nekad djetetu bude naporno. Naravno, mi pazimo na to da izmjenjujemo čestice koje nisu cijelo vrijeme monotone, ali baš se treba prilagođavati'. Zato je dobro da dijete shvati što od njega očekuješ i onda mi zapravo koristimo i nekakve nagrade koje si dijete sam izabere, tak da bude što više motiviran da sudjeluje u samoj procjeni. Ali definitivno se trebamo prilagođavati' jer ima djece koja to vole zato što vole takav način rada, ali ima djece koju doslovno moraš</i></p>	<p>Procjena djetetu može biti naporna</p> <p>Paziti na izmjenu čestica da se izbjegne monotonost</p> <p>Korištenje nagrada koje dijete samo odabere da bi bilo više motivirano</p> <p>Neka djeca vole takav način rada, a neka ne. Potrebne su individualne prilagodbe</p>	<p>Izmjenjivanje čestica/područja procjene</p> <p>Korištenje pojačivača</p>	<p>Prilagodbe djetetu</p>

<i>hvatat po sobi da bi se nešto ispitalo.” (A)</i>			
<i>“Da, ne mogu dugo izdržat' uvijek u 1:1 radu. Pogotovo kad tek dođu u naš program. To zna bit' poprilično zahtjevno pa onda ili rascjepkamo kroz dan, procjenjujemo, ili potraje to.” (H)</i>	<p>Ponekad nema mogućnosti dugog zadržavanja pažnje, pogotovo u početku.</p> <p>Zbog zahtjevnosti se rascjepka procjena i potraje</p>	Rascjepkanost procjene	Prilagodbe djetetu
<i>“Naravno da ako vidimo u određenoj situaciji, možemo neko pitanje, ili ako se radi o interverbalima, pjesmice, prilagoditi djetetu, njegovim interesima... To je naravno prilagodljivo i uvažimo, dapače. Ako dijete voli neku pjesmicu, onda ćemo to koristiti za poticanje interverbala (...) Prilagođavamo svakom djetetu.” (M)</i>	<p>Prilagodba zadataka djetetovim interesima, npr. korištenje pjesmice koju dijete voli</p> <p>Individualna prilagodba svakom djetetu</p>	Korištenje djetetovih interesa	Prilagodbe djetetu
<i>“Prilagodbe u vidu, recimo, da je dijete motorički dakle nespretnije. U smislu, da koristim materijale koji su veći možda, ako je teškoća s vidom ili u tom principu, da onda koristim veće fotografije ili slike.” (P)</i>	Uvećanje materijala za motorički nespretniju djecu i djecu koja imaju teškoća s vidom	Prilagodbe materijala i njihove primjene	Prilagodbe djetetu
<i>“Uvijek krećem sa slobodnom igrom, malo opservacijom kad procjenjujem i onda, tu mi zapravo zavisi, kad vidim koje su barijere kod</i>	Započinjanje procjene slobodnom igrom i opservacijom i nakon uočavanja djetetovih prepreka, odluka o tome koje	<p>Izmjenjivanje čestica/područja procjene</p> <p>Korištenje djetetovih interesa</p>	Prilagodbe djetetu

<p><i>djeteta. i onda znam kojim putem krenut, dal' ću prije ispitivat dio razumijevanje jezika ili vizualne vještine. Dakle, ponekad se malo vodim s tim kaj je djetetu motivacija pa onda da dobijemo određene vještine na taj način kroz to i onda postepeno nagrađujemo...” (P)</i></p>	<p>područje prvo procjenjivati</p>	<p>Korištenje pojačivača</p>	
<p><i>“I to smo isto sami prevodili imena i prilagođavali sličice, zato što, ne znam, nećeš sad fish & chips i takve stvari davat našoj djeci, al' to je uvijek tako kod stranih stvari.” (A)</i></p>	<p>Promjena onih imena i sličica koja nisu poznata djeci u Hrvatskoj</p> <p>Uvijek potrebno u stranim instrumentima</p>	<p>Prilagodba materijala</p>	<p>Prilagodbe hrvatskom kontekstu</p>
<p><i>“Ili recimo onaj dio gdje imaš echoic. To smo isto tražili logopeda da nam pomogne zato što jednostavno moraš prilagodit' apsolutno sve.” (A)</i></p>	<p>Potrebna pomoć logopeda za prilagodbu procjene vokalne imitacije jer je potrebno sve prilagoditi</p>	<p>Prilagodba procjene vokalne imitacije</p>	<p>Prilagodbe hrvatskom kontekstu</p>
<p><i>“Taj echoic ili vokalna imitacija, koja je bila u potpunosti na engleskom: ma-ma, da-da, car... I što još, tipa neke igračke koje oni spominju, potatohead i ostale neke.” (H)</i></p>	<p>Prilagođavanje procjene vokalne imitacije hrvatskom jeziku</p> <p>Zamjena igračaka koje djeca u Hrvatskoj ne poznaju</p>	<p>Prilagodba procjene vokalne imitacije</p> <p>Prilagodba materijala</p>	<p>Prilagodbe hrvatskom kontekstu</p>
<p><i>“Jer što mi moramo koristit' - naše pjesmice kad nadopunjavamo, il' ispitujemo, ne znam, neke naše slikovnice. Tako da ima zapravo jako puno</i></p>	<p>Korištenje hrvatskih pjesmica i slikovnica</p> <p>Iako se tako ne čini na prvu, puno je materijala koji</p>	<p>Prilagodba materijala</p>	<p>Prilagodbe hrvatskom kontekstu</p>

<p><i>materijala koje se treba prilagođavati'. Ono, naizgled kao ne, nema, ali kad kreneš to, onda stvarno ima." (A)</i></p>	<p>zahtijevaju prilagođavanje</p>		
<p><i>"Bilo je teškoća kod prevođenja, uspjele smo prevesti, ali tu su se jako puno angažirale naše logopedinje vezano uz EESA subtest. One su tu dosta se bavile time, da to bude baš prilagođeno hrvatskom jeziku." (M)</i></p>	<p>Teškoće kod prevođenja</p> <p>Angažman logopedinja na prilagodbama vezanim s za procjenu vokalne imitacije kako bi odgovarala hrvatskom jeziku</p>	<p>Interni prijevod</p> <p>Prilagodba procjene vokalne imitacije</p>	<p>Prevođenje</p> <p>Prilagodbe hrvatskom kontekstu</p>
<p><i>"Recimo, određene stvari koje se spominju, ove umetaljke na primjer, konkretno oni imaju neke te i te termine. Pa sam često znala ići na Google i tražiti, provjeriti kaj točno je. Malo je tu taj dio, koji su materijali zapravo, pop up toys ili takve neke igračke... Zato jer su to neke igračke koje možda kod nas nisu tol'ko popularne. Al onda pokušavam si dublje shvatiti smisao tog cilja, da vidimo kaj je zapravo cilj da dijete s tim bi trebalo znati pa onda pokušavamo pronaći materijal koji je možda na našem području karakterističniji." (P)</i></p>	<p>Specifični termini na engleskom za neke igračke i potreba za pretraživanjem interneta kako bi se znalo o čemu se radi</p> <p>U procjenu uključene igračke koje u Hrvatskoj nisu tako popularne</p> <p>Pokušaj razumijevanja smisla čestice kako bi se našao materijal karakterističniji za Hrvatsku</p>	<p>Prilagodba materijala</p>	<p>Prilagodbe hrvatskom kontekstu</p>
<p><i>"Mislim da je zapravo problem s ovom verbalnom imitacijom, vokalnom imitacijom, echoic, zato što mi se čini da obzirom da se tu radi o</i></p>	<p>Problem s procjenom vokalne imitacije</p> <p>Glasovi, sustavi i jezični razvoj su</p>	<p>Prilagodba procjene vokalne imitacije</p>	<p>Prilagodbe hrvatskom kontekstu</p>

<p><i>engleskom jeziku, dakle u našem hrvatskom su to ipak drugačiji glasovi, sustavi, znači kak' se razvija kod djeteta. Dakle to definitivno bi trebalo biti prilagođenije našem hrvatskom jeziku.</i>” (P)</p>	<p>drugačiji u hrvatskom jeziku</p> <p>Potrebno je prilagođavati hrvatskom jeziku</p>		
<p><i>“Obzirom da radim u grupi, tu mi je isto bilo izazovno neke ciljeve procijenit. Zato što je opet njihov sistem po kojem su oni radili grupni dio, možda malo drugačiji od onog kojeg mi imamo”</i> (P)</p>	<p>Grupni rad u Hrvatskoj možda je malo drugačiji od onog prema kojemu je pisana izvorna procjena</p>	<p>Potreba prilagodbe hrvatskom sustavu odgoja i obrazovanja</p>	<p>Prilagodbe hrvatskom kontekstu</p>
<p><i>“... kol'ko mi u hrvatskom imamo možda postavljene drugačije te kriterije, u kojoj dobi ovisno o tome dal' koristi dvočlane izraze, tročlane izraze...”</i> (P)</p>	<p>Moguća razlika u kriterijima za dob usvajanja miljokaza</p>	<p>Potreba za standardizacijom</p>	<p>Prilagodbe hrvatskom kontekstu</p>
<p><i>“Onaj dio procjena tranzicija. Dakle to mi je recimo nešto, što ako bi se išlo prevađat u nekom obliku, dakle hrvatskom, našem sistemu. (...) U tom dijelu tranzicijskog dijela, dosta usmjereno na ovaj dio koji se više koristi možda van Hrvatske, govorim sad u primjeru Kanade gdje imamo drugačiji sustav, gdje njihov intenzivni rad 1 na 1 je 5 sati svaki dan jedno dijete, a ne grupica od petero djece. Kod nas su možda drugačija značenja tog intenzivnog rada nego</i></p>	<p>Potreba za prilagođavanjem procjene tranzicije hrvatskom sustavu</p> <p>Razlike u značenju određenih oblika rada, npr. intenzivni rad ne podrazumijeva isto u Hrvatskoj i u Kanadi</p>	<p>Potreba prilagodbe hrvatskom sustavu odgoja i obrazovanja</p>	<p>Prilagodbe hrvatskom kontekstu</p>

<p><i>što je tamo pa onda gledate, proučavate VB-MAPP i tamo vam onda, ne znam, spominju dijete ako je na toj i toj razini, dijete preporučamo u intenzivni program. Nije isto, dakle tu bi se trebalo jako dobro procijeniti, vidjeti kako se možda može i taj tranzicija dio prilagodit našem sustavu.” (P)</i></p>			
---	--	--	--

Tablica 5.

Tablica 5. Kodiranje podataka za istraživačko pitanje: "Kakvo je zadovoljstvo korištenjem VB-MAPP procjene i samim instrumentom?"

Istraživačko pitanje: “Kakvo je zadovoljstvo stručnjaka korištenjem VB-MAPP procjene i samim instrumentom?”			
TEMATSKO PODRUČJE: Zadovoljstvo korištenjem VB-MAPP procjene i samim instrumentom			
IZJAVE SUDIONIKA	KODOVI	PODKATEGORIJE	KATEGORIJE
<p><i>“Ono što je mene mučilo (...) kad se traži od djeteta, na primjer, veći broj odgovora (...) i onda je bilo kao da se to treba provest' u direktnom testiranju, ne taj opservation (...) me mučilo kako, recimo ako imate 25 finomotoričkih pokreta, da li ih treba izvest automatski jedno iza druge, jer je to onda logično prezasićujuće i pažnja je lako otklonjena u tom slučaju (...) ne, znači unutar tog jednog testiranja koje traje, ajmo recimo, sat vremena, bi ja trebala vodit tih 25 pokušaja (...) morate si jako dobro bit organizirani i bilježit', to znači, sve imat'</i></p>	<p>Nejasnoća treba li dijete sve zahtijevane odgovore na čestici pokazati jedan za drugim iako bi to bilo prezasićujuće</p> <p>Potreba za jako dobrom organizacijom i bilježenjem svih odgovora koji se jave u bilo kojem trenu procjene</p>	<p>Jasnoća čestica</p>	<p>Čestice protokola</p>

<i>pripremljeno, koliko puta ste vi napravili, koji je to bio finomotorički pokret (S)</i>			
<i>“Recimo imate čak da demonstrira 1000 različitih odgovora na pitanja, što prema funkciji, što prema obliku, što prema nekoj vrsti, i to sam pričala s curama, naravno da je to nemoguće, ne možeš tol'ko pratiti” (S)</i>	Nemoguće je pratiti veliku količinu djetetovih odgovora (npr., 1000)	Količina traženih odgovora	Čestice protokola
<i>“Tako da to su stvari koje su mi bile malo, onako, nejasne. Kako zaista i u tom vremenu dobit tih 300 demonstracija, a da dobije dijete 1 bod.” (S)</i>	Nejasnoća oko toga kako u nekom vremenu skupiti velik broj odgovora da bi dijete dobilo puni bod	Količina traženih odgovora	Čestice protokola
<i>“Mislim da mi je bilo, onako sve dosta jasno onako kako je bilo navedeno” (S)</i>	Poprilična jasnoća opisa čestica	Jasnoća čestica	Čestice protokola
<i>“Dosta su tu jasne neke stvari, opisano je točno kako treba postaviti aktivnost, koji materijali su vam potrebni, imate navedene primjere što bi otprilike trebali pokazati od toga. Tako da, meni osobno je jako teško reći koliko će to nekom drugom biti jasno ili jednostavno jer ja dugo radim ovaj posao i puno sam skala procjena već napravila i provela... A sad ne znam, kad sam ga prosljedila</i>	Jasno je opisano kako treba postaviti aktivnost, koji materijali su potrebni i navedeni su primjeri Teško je govoriti o generalnoj jasnoći, s obzirom na to da sudionica već dugo radi procjene Razlike u doživljaju jasnoće među kolegicama	Jasnoća čestica	Čestice protokola

<p><i>svojoj kolegici, doslovno sam joj rekla: Ma to ti je prosto k'o pasu. I ona je meni poslije rekla: Hahaha, meni ništa nije jasno.” (S)</i></p>			
<p><i>“Kod tih prepreka... kod ocjenjivanja pa imate od 0 do 4 ocjene. Ono što je tu meni bilo dosta nejasno, dijete koje nema apsolutno nijednu od tih vještina, koja bi meni recimo ocjena, odnosno bod 4 (...) a onda imate opis recimo: minimal tact skills despite strong echoic and listener respondings, many failed attempts teaching tacts. I sad vi imate dijete koje apsolutno nema ništa od toga. Kao, piše minimalne, iako ima kao jake echoic, a vi imate dijete koje nema ni jedno ni drugo. I ja kad sam... To je broj 4, ali ne odgovara ovom postavljenom, tvrdnji (...) To je onaj dio koji ja mislim da će drugima bit' nejasan, jer meni osobno je bio nejasan, da li dati broj 4, a u biti ne odgovara za tu tvrdnju, a u biti ne odgovara ni za jednu drugu. To je taj dio, tu bi se trebale neke stvari možda dodatno pojasnit.” (S)</i></p>	<p>Nejasnoća koji bod dati djetetu čije ponašanje ne odgovara nijednoj čestici na nekom području procjene prepreka</p> <p>Potreba za dodatnim pojašnjenjem</p>	<p>Nesklad opisa čestica i djetetovih vještina</p>	<p>Čestice protokola</p>
<p><i>“Mislim, jer, neku česticu iz VB-MAPP-a bi ja možda ocijenila tako, a H. malo drugačije.” (A)</i></p>	<p>Razlike u bodovanja čestica među kolegicama najčešće na Procjeni prepreka gdje je</p>	<p>Subjektivnost Procjene prepreka</p> <p>Subjektivnost Procjene za tranziciju</p>	<p>Čestice protokola</p>

<p>“To se najčešće događa s onim dijelom nepoželjnih, barijera. Tu postoji taj prostor za subjektivnost. (...) Opisno je. Nije tol'ko mjerljivo kao recimo miljokazi. Miljokazi su točno određeno kaj treba napraviti, da bi kao čekirao da je to usvojeno, a ovo je prilično subjektivno. Čak i neki dijelovi u transitionu su mi subjektivni.” (H)</p> <p>“Da, definitivno da. Ja mislim da čak su u transitionu...” (A)</p> <p>“Više?” (H)</p> <p>“Da.” (A)</p>	<p>prostor za subjektivnost</p> <p>Na Procjeni prepreka čestice su opisne i nisu toliko mjerljive u usporedbi s Procjenom miljokaza</p> <p>I kod Procjene za tranziciju postoje subjektivni dijelovi</p>		
<p>“I to je recimo meni jedan od nedostataka VB-MAPP-a, tako je bilo i u POJVU, gdje ti zapravo ne možeš ispitat' dijete. Opet, možeš ako s njim provedeš godinu dana i dijete je verbalno i znaš da zna tol'ko i tol'ko riječi. Ali ti, niti roditelji niti sam osobno, ne možeš u mjesec dana ispitat dal' dijete zna baš 1000 riječi...” (A)</p> <p>“Da, mi smo to pokušavali na način da smo, da sam radila tipa kategorije, boje, životinje, vozila i ostalo, i tak bi skupila... ne znam, al' opet ne bi skupila 1000, i dalje ti fali.” (H)</p> <p>“Ali ako vidiš da je dijete verbalno i da koristi razno razne rečenice, ako ga možeš ispitivat' neke stvari,</p>	<p>Nedostatak VB-MAPP-a je što se neke čestice ne mogu ispitati zbog prevelike količine traženih odgovora, čak ni uz pomoć roditelja</p> <p>Pokušaj bilježenja svih odgovora prema kategorijama što i dalje nije dovoljno za prikupljanje velike količine odgovora</p> <p>Čestice s velikim brojem traženih odgovora boduju se subjektivno</p> <p>Razmišljanje kako objektivno ispitati veliku količinu odgovora</p>	<p>Količina traženih odgovora</p>	<p>Čestice protokola</p>

<p><i>onda znaš da koristi. Tak' da to isto je jedan dio koji nije tol'ko objektivan, nego subjektivna procjena. (...)</i> <i>Ali recimo te dijelove, trebali bi, ali nismo ispitivali na taj način da uzmemo dijete i ispitujemo ga mjesecima 1000 riječi.”</i> <i>(A)</i></p> <p><i>“Još uvijek razmišljamo kak' bi to mogli napraviti objektivno jer zbilja je to zahtjevno. Ispitat 1000 riječi, treba duže vremena da to napraviš.”</i> <i>(H)</i></p>			
<p><i>“Priručnik je užasno važan jer često u protokolu neke stvari nisu dovoljno objašnjene pa se uvijek vratiš na priručnik da vidiš što je to točno što moraš ispitati ili što se točno traži, koji su konkretni uvjeti, koje su neke objektivne, mjerljive stvari koje moraš posložiti da bi imala zadovoljene te kriterije.”</i> <i>(M)</i></p>	<p>Važnost Priručnika za objašnjenje dijelova Protokola kako bi se točno znao način ispitivanja</p>	<p>Korištenje Priručnika</p>	<p>Čestice protokola</p>
<p><i>“Ono što se trudimo je uvijek zapisati sve, znači zapisati svaku riječ imenovanu (...)</i> <i>Kad dođemo do 200, 300, to nam je već jako teško pratiti, ali onda u toj situaciji, donesem neku slikovnicu koju dijete nikad prije nije vidjelo od mene i probat ću po toj novoj slikovnici da vidim. Ako mi tu sve zna imenovati iz prve, znači da ima te</i></p>	<p>Pokušaj zapisivanja svih odgovora koji se dobiju od djeteta</p> <p>Teškoće praćenja velikog broja odgovora</p> <p>Procjena zna li dijete tu količinu odgovora ispitivanjem generalizacije pomoću nove slikovnice i</p>	<p>Količina traženih odgovora</p>	<p>Čestice protokola</p>

<p><i>vještine generalizacije i da mogu tu kućicu pobojat', naravno uz prethodni razgovor s roditeljima. Ali istina da je teško i ispitati i imati 300 točno zapisanih riječi koje dijete prepoznaje.” (M)</i></p>	<p>razgovora s roditeljima</p>		
<p><i>“Procjena barijera je veća subjektivnost nego kad se gleda baš sami miljokazi za razvoj djeteta. Jer su to ove 4 karakteristike koje gledaš i tu je stvarno svaki put kad procjenjujemo barijere, sjednemo skupa, tim terapeuta i zajedno, pokušavamo se usuglasiti koja bi to bila situacija... i to nam je uvijek najteže procijeniti.” (M)</i></p>	<p>Veća subjektivnost Procjene prepreka u odnosu na Procjenu miljokaza</p> <p>Zajednička procjena prepreka kako bi se usuglasili</p> <p>Procjena prepreka najteži dio procjene</p>	<p>Subjektivnost Procjene prepreka</p>	<p>Čestice protokola</p>
<p><i>“Pa tranzicija nam je isto dosta teška. Dio tranzicija, s tim se tu isto, uvijek nam treba više vremena za to.” (M)</i></p>	<p>Procjena za tranziciju je dosta teška i za nju treba više vremena</p>	<p>Subjektivnost Procjene za tranziciju</p>	<p>Čestice protokola</p>
<p><i>“Imala sam dosta nedoumica, kad sam počela prvi put koristit. Sad kad koristim duže vrijeme, neke stvari su jasnije i prođem više puta.” (P)</i></p>	<p>Na početku korištenja bilo je nedoumica, no duljim korištenjem su stvari jasnije</p>	<p>Jasnoća čestica</p>	<p>Čestice protokola</p>
<p><i>“Bilo je u početku nekih nejasnoća u postavljanju pitanja, u smislu, ok, neuredan niz, odnosno niz od 4... Primjer rješavamo umetaljke - da li to znači da</i></p>	<p>Početne nejasnoće oko postavljanja zadataka djetetu</p>	<p>Jasnoća čestica</p>	<p>Čestice protokola</p>

<p><i>posložimo sve ispred njega pa dijete sve posloži ili dajemo jednu po jednu...”</i> (P)</p>			
<p>“Kod barijera. Tu mi je veliki izazov zato što su mi čestice postavljene dosta subjektivno. Nemamo nešto što mogu konkretno izmjeriti: aha, ok, 5 puta. Nego se često koriste ti termini: često, ponekad, brzo se dijete umiri ... Tu kod barijera mi je jako još uvijek, meni osobno, nejasno. Ok, ja mogu naravno procijenit dijete, vidim ima poteškoće u slijeđenju upute, imamo teškoće u nepoželjnom ponašanju i tako dalje. Ali neki tu dijelovi su mi malo nejasniji.” (P)</p>	<p>Subjektivnost čestica na Procjeni prepreka</p> <p>Nisu korištene konkretne mjere, nego termini kao ponekad, često...</p>	<p>Subjektivnost Procjene prepreka</p>	<p>Čestice protokola</p>
<p><i>(Kako rješavate te situacije kad je problem subjektivnosti prisutan?)</i></p> <p>“Prije svega, ponovno idemo pročitati cijeli taj program, da vidimo dal' smo možda nešto nedovoljno dobro shvatili i onda naravno timski odlučujemo o tome kako ćemo postaviti određeni cilj. I uvijek se trudimo da unutar udruge jedno dijete ima 2 različita terapeuta. Recimo ako je dijete u grupici i u individualnom radu, to nije isti terapeut i na taj način zapravo može dobiti bolju objektivnost u procjeni.” (P)</p>	<p>Ponovno čitanje programa kako bi se izbjeglo krivo shvaćanje i timska odluka o postavljanju određenog cilja</p> <p>Svako dijete ima dva terapeuta s kojima radi kako bi se dobila bolja objektivnost u procjeni</p>	<p>Subjektivnost Procjene prepreka</p>	<p>Čestice protokola</p>

<p>“Zaista ti neki zadatci koji su, rekla bih u individualnom radu, jako teški za procijenit', jako teški za bilježiti'. Jer mislim da bi nam za to trebali mjeseci, da stvarno možemo sve dobit'. (...) Ono što mogu reć', da ne idem u takav opseg tog brojanja. Zapravo mi je vrlo malo djece na toj razini. Ili možda tu u tom dijelu, ako vidim da dijete razgovara sa mnom, ako ima neke rečenice od 2, 3 riječi, dvočlane, tročlane izraze... Da to onda ja već unaprijed... ok, niti se zadržavam na tom cilju, zato što smatram da je to sad trenutno, brojanje tol'kog broja riječi teško. Pa se onda idem više fokusirat' na sljedeći cilj, ako je funkcionalniji jer mi se čini da bilježenjem tih, ne znam, 1000 riječi, gubimo vrijeme koje možemo iskoristit' na drugi način ili poticat' samo to kroz igru ili ostale druge ciljeve.” (P)</p>	<p>Postoje zadatci teški za procjenu i bilježenje u individualnom radu jer bi za to trebali mjeseci</p> <p>Sudionica tijekom procjene ne broji velike količine odgovora</p> <p>Temeljem subjektivne procjene, ako sudionica vidi da bi dijete moglo imati toliko odgovora, fokusira se na idući cilj koji je funkcionalniji</p> <p>Bilježenjem velikog broja riječi gubi se vrijeme koje se može iskoristiti na druge načine</p>	<p>Količina traženih odgovora</p>	<p>Čestice protokola</p>
<p>(Je li tranzicijska procjena dovoljno objektivna?)</p> <p>“Bilo je par ovih koje su mi bile, recimo spominje se: nekoliko pokušaja ili nekoliko toga. Ok, al' što je to nekoliko? Mislim da recimo i vi i ja i treća osoba, bi taj nekoliko drugačije shvatili. Taj dio kad se spominju takvi neki termini: nekoliko, često,</p>	<p>Čestice koje koriste termine koje svatko može drugačije shvatiti: nekoliko, često, ponekad, rijetko</p> <p>Nedostatak objektivnosti</p>	<p>Subjektivnost Procjene za tranziciju</p>	<p>Čestice protokola</p>

<p><i>ponekad, rijetko. Bojim se da nam tu fali ovaj dio da svi gledamo isto na to, objektivno.” (P)</i></p>			
<p><i>“Za mene (...) jednostavan, čak i brz oblik ispitivanja kad se u to ufurate, kad imate pripremljene materijale koji su vam potrebni i mislim da vam to, onako dosta mehanički, ide onda” (S)</i></p>	<p>Jednostavna i brza procjena koja nakon nekog vremena i uz pripremu materijala ide mehanički</p>	<p>Korištenje procjene</p>	<p>Zadovoljstvo korištenjem</p>
<p><i>“Drago mi je da je VB-MAPP došao na ERF. Žao mi je što nije bilo kad sam ja. Mislim da je jako vrijedno imati neki instrument, neki alat, koji možeš koristiti kad izadeš s fakulteta ili kad si već stručnjak koji radi ne znam kol'ko godina, ali još uvijek nema neki instrument koji može koristiti za procjenu, za objektivno postavljanje ciljeva (...) Mislim da je to najvrjednije u cijeloj ovoj priči, da znamo što raditi, kako, na koji način, s određenim djetetom, naravno u dogovoru s roditeljima, koje su njihove potrebe, što je njima važno, na čemu bi oni željeli da radimo. Dakle, kombinacija VB-MAPP - potrebe roditelja.” (M)</i></p>	<p>Zadovoljstvo zbog toga što e o procjeni govori na ERF-u</p> <p>Vrijednost mogućnosti korištenja instrumenta za procjenu i objektivno postavljanje ciljeva</p> <p>Kombinacija VB-MAPP-a i potreba roditelja u radu</p>	<p>Vrijednost procjene</p>	<p>Zadovoljstvo korištenjem</p>
<p><i>“Ko god krene raditi i koristiti VB-MAPP, treba proći određeno vrijeme da ga nauči al' može se. Ja</i></p>	<p>Potrebno vrijeme za usvajanje procjene</p> <p>U početku potreba za otvorenim</p>	<p>Korištenje procjene</p>	<p>Zadovoljstvo korištenjem</p>

<p><i>evo, sad znam više manje napamet koji su ciljevi. U početku sam imala otvoreni protokol kad sam radila s djecom dolje pa sam si listala i gledala šta točno moram ako nisam bila sigurna u nešto. Što nije katastrofalno, ali sad znam napamet točno kako idu ti ciljevi.” (M)</i></p>	<p>protokolom tijekom procjene, sada se ciljevi znaju napamet</p>		
<p><i>“Mislim da je dosta dobro grafički također prikazano, gdje vi možete točno vidjet kako ćete pobožat taj dio, da vidite točno na čemu bi se trebalo raditi” (S)</i></p>	<p>Dobar grafički prikaz na kojemu se može vidjeti na čemu bi se trebalo raditi</p>	<p>Grafički prikaz</p>	<p>Zadovoljstvo korištenjem</p>
<p><i>“Ja bi svima koji izađu iz ERF-a, ovak', ono uz diplomu, uručila jedan ovaj priručnik tako da imaju...” (M)</i></p>	<p>Želja di svi koji završe ERF koriste VB-MAPP</p>	<p>Preporuka za korištenje</p>	<p>Zadovoljstvo korištenjem</p>
<p><i>“Prepreke također mislim da su jako praktične za vidjet. Jer se točno meni pokazalo da ona djeca koja su imala lošije rezultate na miljokazima, odnosno razvojnim, su prepreke imali jako visoke rezultate.” (S)</i></p>	<p>Praktičnost Procjene prepreka</p> <p>Djeca s lošijim rezultatima miljokaza pokazala su se kao ona s visokim rezultatima prepreka</p>	<p>Procjena prepreka</p>	<p>Zadovoljstvo korištenjem</p>
<p><i>“Predivno je kad vidiš kol'ko dijete napreduje kad ti napraviš dobru procjenu, kad napraviš dobre ciljeve, primjerene i u suradnji s roditeljima koji su motivirani.” (M)</i></p>	<p>Zadovoljstvo kada dijete napreduje temeljem dobre procjene i dobrih ciljeva u suradnji s roditeljima koji su motivirani</p>	<p>Vrijednost procjene</p>	<p>Zadovoljstvo korištenjem</p>

<p><i>“VB-MAPP je puno jednostavniji za korištenje i puno bih rekla brži da dobijemo procjenu. Ovaj dio koji bih istaknula da je dobar, da imamo taj dio i prezentirano djetetove vještine i djetetove barijere. To je recimo nešto što u drugim procjenama nisam našla i taj dio mislim da je isto izričito važan je nam tu u VB-MAPP-u dosta pokazuje da dijete možda i bude pokazalo neku vještinu, ali tek nakon što mi s njim usvojimo tu neku suradnju u tom dijelu...”</i> (P)</p>	<p>Jednostavna i brža procjena</p> <p>Procjena prepreka nije prisutna u drugim instrumentima, a važna je jer pokazuje na kojem dijelu uspostaviti suradnju kako bi se pokazala neka vještina</p>	<p>Korištenje procjene</p> <p>Procjena prepreka</p>	<p>Zadovoljstvo korištenjem</p>
--	--	---	---------------------------------